

**A Gortva-völgy (HUBN20065) kiemelt jelentőségű
természetmegőrzési terület
Natura 2000 fenntartási terve**

Eger, 2020

Készítette:
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság

Elérhetőségei:
Postacím: Eger 3304, Sánc u. 6.
Tel: 36-411-581; Fax: 36-412-791
e-mail: titkarsag@bnpi.hu
honlap: www.bnpi.hu

Felelős tervező (2017):
Dr. Szmorad Ferenc

Aktualizálás (2020):
Schmotzer András

Közreműködő kutatási partner:
BioAqua Pro Kft. (Debrecen)

Közreműködő szakértők:
Dr. Barina Zoltán
Dr. Estók Péter
Dr. Gulyás Gergely
Magos Gábor
Málnás Kristóf
Korompai Tamás
Lantos István
Polyák László
Schmotzer András

Térképeket készítette:
Kalmár Zsuzsanna

Fotókat készítette:
Dr. Szmorad Ferenc

Tartalomjegyzék

1.	<i>A terület azonosító adatai</i>	4
1.1.	Név	4
1.2.	Azonosító kód	4
1.3.	Kiterjedés	4
1.4.	A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	4
1.4.1.	<i>Jelölő élőhelyek</i>	4
1.4.2.	<i>Jelölő fajok</i>	4
1.5.	Érintett települések	4
1.6.	Egyéb védettségi kategóriák	5
1.7.	Tervezési és egyéb előírások	5
1.7.1.	<i>Természetvédelmi kezelési terv</i>	5
1.7.2.	<i>Településrendezési eszközök (Országos rendezési tervkataszter szerint)</i>	5
1.7.3.	<i>Körzeti erdőtervek és üzemtervek</i>	6
1.7.4.	<i>Tájegységi vadgazdálkodási tervek és üzemtervek</i>	6
1.7.5.	<i>Halgazdálkodási tervek</i>	6
1.7.6.	<i>Vízgyűjtő-gazdálkodási terv</i>	7
2.	<i>Veszélyeztető tényezők</i>	7
3.	<i>Kezelési feladatok meghatározása</i>	9
3.1.	Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	9
3.1.1.	<i>Fő célkitűzések</i>	9
3.1.2.	<i>További célok</i>	10
3.2.	Kezelési javaslatok	10
3.2.1.	<i>Élőhelyek kezelése</i>	13
3.2.1.1.	KE-1 kezelési egység: Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök	13
3.2.1.2.	KE-2 kezelési egység: Cseres-kocsánytalan tölgyesek	21
3.2.1.3.	KE-3 kezelési egység: Gortva-tó / Eutróf állóvíz nádas szegéllyel	26
3.2.1.4.	KE-4 kezelési egység: Félzáraz gyepek és sztyeprétek	29
3.2.1.5.	KE-5 kezelési egység: Égerligetek	31
3.2.1.6.	KE-6 kezelési egység: Regenerálódó erdők, cserjések és gyepek	34
3.2.1.7.	KE-7 kezelési egység: Származék és idegenhonos fafajú erdők	39
3.2.2.	<i>Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés</i>	43
3.2.3.	<i>Fajvédelmi intézkedések</i>	44
3.2.4.	<i>Kutatás, monitorozás</i>	44
3.2.5.	<i>Mellékletek</i>	46
3.3.	A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	47
3.3.1.	<i>Agrártámogatások</i>	48
3.3.2.	<i>Pályázatok</i>	51
3.4.	A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	51
3.4.1.	<i>Felhasznált kommunikációs eszközök</i>	51
3.4.2.	<i>A kommunikáció címzettjei</i>	51
3.4.3.	<i>Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel</i>	52
4.	<i>Felhasznált irodalom</i>	54
5.	<i>Térképek</i>	55
6.	<i>Fotódokumentáció</i>	64
7.	<i>Jóváhagyó nyilatkozat</i>	73

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve és típusa:	Gortva-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
-----------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20065
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	155,33 hektár
--------------------------------	---------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

A jelölő élőhelyek és fajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának 2018. évi változatát vettük alapul.

1.4.1. Jelölő élőhelyek (kiemelt jelentőségű élőhely*)

- 9130 Szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*)
- 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*szal
- 91M0 Pannon cseres-tölgyesek

1.4.2. Jelölő fajok

- lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*)
- nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- havasi cincér (*Rosalia alpina*)
- szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)
- nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (*a továbbiakban: KvVM rendelet*) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat, és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Salgótarján-Zagyvaróna	Nógrád	155,33	100	1,51
Összesen:		155,33	100	

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés (ha)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
Országos jelentőségű védett természeti terület	-	Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet	155,33 (100%)	132/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet
Nemzetközi (UNESCO) védettség	-	Novohrad-Nógrád Geopark	139,2 (100%)	
Országos ökológiai hálózat	-	magterület	155,33	2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről
		ökológiai folyosó puffer övezet	-	
		Összesen:	155,33 (100%)	

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési területet teljes egészében magába foglaló Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési terve jogszabályi formában a 6/2010. (III. 31.) KvVM rendeletben jelent meg. Emellett a Bükk Nemzeti Park Igazgatóságnál a tájvédelmi körzet részletes, 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet szerint elkészített kezelési terve is elérhető. A természetvédelmi kezelési tervnek írásban rögzített időbeli érvényességi korlátja nincs, azonban a vonatkozó előírások szerint azt legalább 10 évente (tehát esetünkben legkésőbb 2020-ban) felül kell vizsgálni.

1.7.2. Településrendezési eszközök (Országos rendezési tervkataszter szerint)

Település	Típus	Határozatszám
Salgótarján	Településszerkezeti Terv	15/2017 (II.14.) önk. határozat
	Helyi Építési Szabályzat	8/2017. (II. 14.) önk. rendelet

A jelenleg érvényben levő településrendezési eszközök néhány vonatkozásban (például beépítésre nem szánt területek lehatárolása, távlatilag rekultivációra beütemezett egykori bányaterületek és meddőhányók nevesítése, idegenforgalmi fejlesztési irányok kijelölése), de időbeni érvényesség megjelölése nélkül a tervezési területet is érintik.

Salgótarján város településrendezéssel kapcsolatos helyi dokumentumai (határozatok, rendeletek, településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat, településfejlesztési koncepció arculati kézikönyv) nyilvánosak, jórészt szabadon elérhetők a települések honlapján, illetve az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) honlapján (<https://www.teir.hu/>) is.

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Erdőtervezési körzet neve	Érintett települések (teljes körű felsorolás)	Aktuális erdőterület (ha) ¹	Erdőtervezés éve
Salgótarjáni	Salgótarján-Zagyvaróna	141,27	2024

A Salgótarjáni Körzet 2015. január 1. és 2024. december 31. között érvényes körzeti erdőterve (ügyszáma: HEG/EI/6866-1/2014.) a NÉBIH Erdészeti Igazgatóság weboldalán egyelőre nem elérhető. Az erdőtervezési folyamat során a Gortva-völgy területét is érintő, részletes Natura 2000 elővizsgálati dokumentáció is készült, mely az erdőgazdálkodásra vonatkozóan megállapított előírás-javaslatok Natura 2000 területekre, illetve a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok és fajok természetvédelmi helyzetére gyakorolt hatásainak értékelését tartalmazza (a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság közreműködésével készítette a Heves Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága). A terület egyetlen erdészeti hatóság által bejegyzett erdőgazdálkodója a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság (Eger), e szervezet gazdálkodási/kezelési célokat szolgáló, részletes állományleírásokat és tervezési előírásokat tartalmazó erdőterve szintén 2015-2024 között érvényes.

1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

A tervezési terület a 13/2016. (III. 2.) FM rendelet alapján az Északi hegy- és dombvidéki vadgazdálkodási tájon belül a 202. sorszámú Nógrád-Cserháti vadgazdálkodási tájegységbe esik. (A terv hatályos állapota; 2018.08.31) innen tölthető le: http://ova.info.hu/adattar/tajegyseg_terv/202_VGTT-20180910.pdf
A tájegységi vadgazdálkodási terv a 14/2018. (VII.3.) AM rendelettel került kihirdetésre.

A tájegységen belül a Gortva-völgy az 550210 kódszámú vadászterület része, mely területen a földtulajdonosi közösség közgyűlése, illetve a vadászati hatóság nyilvántartásba vételre irányuló eljárása alapján vadászatra jogosult az Ipoly Erdő Zrt. (Balassagyarmat).

A vadgazdálkodási üzemterv 2037.02.28-ig érvényes. A vadgazdálkodási terv a Nógrád Megyei Kormányhivatal Salgótarjáni Járási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság Vadászati és Halászati Osztályán érhető el.

A vadgazdálkodási tájegység lehatárolása elérhető:
http://ova.info.hu/vg_taj/tajegyys-ORSZ-20160224.pdf
http://ova.info.hu/vg_taj/tajegyys-ORSZ-20160224-feketefeher-nevekkal.pdf
Az 550210 kódszámú vadászterület lehatárolása elérhető:
<http://ova.info.hu/terkep-pdf/tajegyys-NOGR-A3-20160223.pdf>

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A tervezési terület egyetlen halgazdálkodási hatóság által nyilvántartott halgazdálkodási vízterülete a Gortva-tó. A halgazdálkodásra jogosult szervezet 2019-ig végéig a Vásárhelyi Pál Horgászegyesület (Salgótarján) volt (a halgazdálkodási hatósághoz benyújtott terv

¹ Az adat a tervezési területtel átfedő területértéket mutatja (hektárban)

ügyszáma: NO-H/01/1348-1/2013). 2020. májusáig a Gortva-tó esetében nem érkezett be halgazdálkodási terv meghosszabbítására/megújítására vonatkozó kérelem a hatósághoz.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

A tervezési terület a 2-10 azonosítóval rendelkező, „Zagyva” vízyűjtő alegységhez nyert besorolást. A Gortva-völgy itteni szerepeltetése lényegében adminisztratív okokra vezethető vissza (minden hazai területet be kellett sorolni valamelyik hazai alegységhez), maga a terület ugyanis valójában az országhatár túloldalán húzódó Rima vízrendszeréhez tartozik. A vízyűjtő-gazdálkodási tervet (amely egyébként a Gortva-völgy területére, illetve szűkebb térségére vonatkozóan konkrétumokat nem tartalmaz) a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, továbbá az érintett környezetvédelmi és vízügyi igazgatóságok 2010. áprilisában, a Víz Keretirányelv hazai megvalósítása során készítették. A jelenleg érvényes terv 2027-ig tüntet fel elérendő célokat, konkrét feladatokat 2015-ig határozott meg. A vízyűjtő-gazdálkodási tervek második felülvizsgálata és korszerűsítése a KEHOP-1.1.0-15-2016-00008 számú projekt keretében zajlik, mely várhatóan 2022 márciusában fejeződik be (<http://vgt3.ovf.hu/>).

A vízyűjtő-gazdálkodási terv elérhető:

<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége ²	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
G06	Édesvízi halak és mézhéjú állatok / rákfélék gyűjtése (rekreációs)	M	0,1	szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) – A Gortva-tavon végzett horgászat és a hozzá kapcsolódó haltelepítések (vö. ragadozók bevitele) befolyásolhatja a populáció létszámát.
G08 / I04	Hal- és vadállomány kezelése (vadak károkozása (túltartott vadállomány) / Problémát jelentő őshonos növény- és állatfajok	M	80	szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i> -val és <i>Carpinus betulusszal</i> (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – Az állományok erdődinamikai folyamatainak befolyásolása (makkfelszedés, felújulás, növekedés és differenciálódás lassítása, fékezése). nagy szarvasbogár (<i>Lucanus</i>

² Magyarázat: H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony

				<i>cervus</i>) – Az öreg, szétkorhadó fatuskók rendszeres kitúrásával a vaddisznó jelentősen vissza tudja vetni a populáció létszámát.
F15	Felszíni vagy felszín alatti vizek pontszerű szennyezését okozó egyéb ipari és kereskedelmi tevékenységek és struktúrák	L	5	szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) – A Gortvató vízellátását biztosító régi bányavágat-rendszerbe kerülő esetleges szennyeződés kihatással lehet a populáció megmaradására.
I02	Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)	M	80	szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i> -val és <i>Carpinus betulusszal</i> (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – A fehérakác (<i>Robinia pseudoacacia</i>) és (potenciálisan) a cseh japánkeserűfű (<i>Fallopia x bohemica</i>) agresszív terjeszkedése révén a természetközeli állapotú életközösségek struktúrájának szétrombolása.
Kívülről érkező hatások és jövőbeli potenciális hatások:				
N01	Hőmérsékletváltozás (pl. hőmérséklet növekedés és szélsőséges hőmérsékleti értékek) a klímaváltozás következtében	M	10	pannon cseres-tölgyesek (91M0) – A száraz termőhelyeken előforduló, zárt lombkoronával rendelkező, de klimatikusán érzékeny élőhelyek egészségi állapotának befolyásolása. nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>) – Közvetett hatásról lehet szó, a tölgy dominanciájú állományok (91M0) egészségi állapotának alakulása függvényében a bogárfajok megőrzésének lehetőségei is változhatnak.
N02	Aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás	M	10	lápi szitakötő (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>), szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) – Közvetett hatásról lehet szó, a

	következtében			száraz, csapadékmentes periódusok a vizes élőhely (Gortva-tó) vízellátásán keresztül befolyásolhatják a fajok életfeltételeit.
--	---------------	--	--	--

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

3.1.1. Fő célkitűzések

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok/élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása/helyreállítása:

- szubmontán és montán bükkösök (9130)
- pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*)
- pannon cseres-tölgyesek (91M0*)
- lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*)
- nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- havasi cincér (*Rosalia alpina*)
- szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)

Általános célkitűzések: A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot és a kedvező természetvédelmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Specifikus célok:

- A területen található természetszerű erdők, kiemelten szubmontán bükkösök (9130), gyertyános-tölgyesek (91G0) és cseres-tölgyesek (91M0) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása/elérése, különösen a nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), havasi cincér (*Rosalia alpina*) és nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*) számára szükséges idős állományrészek, faegyedek, valamint holt faanyag mennyiségének növelésével, illetve az akácodosás visszaszorításával (mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel).
- A Gortva-tó vegetációjának részleges kímélete a lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*) jelölőfaj élőhelyi igényei érdekében.
- A szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) jelölő faj populációjának megóvása érdekében a haltelepítések egyeztetett mennyiségben és halfajokkal végezhetők, a ragadozók alacsony szinten tartásával és a faunaidegen elemek visszaszorításával, mellőzésével, kiemelve az amúr (*Ctenopharyngodon idella*) és pisztrángsüger (*Micropterus salmoides*) fajok kizárását.

3.1.2. További célok

- A területen található nedves rétek fenntartása, a tó szegélynövényzetének részleges kímélete a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) közösségi jelentőségű faj igényeinek figyelembevételével, kaszálással, illetve a cserjésedés, önerdősülés, akácodosás visszaszorításával (mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel).
- A területen található másodlagos gyepek kedvező természetvédelmi helyzetének – cél a szubpannon sztyeppék (6240), illetve a hegyvidéki kaszálórétek (6520) élőhely típusokká alakulás – elérése, elsősorban legeltetéssel/kaszálással, illetve a cserjésedés, akácodosás visszaszorításával (mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel).
- A természetszerű erdők változatos állományszerkezetének, elegyességének fenntartása/elérése, különös tekintettel a skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) fajok élőhelyi igényeire.
- Az idegenhonos, intenzíven terjedő (akác), illetve inváziós fafajokkal fertőzött erdőállományok természetességének javítása, elsősorban az akácodosás visszaszorításával (mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel).

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan-nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat attól jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, s egyaránt tartalmazzak jelölő és nem jelölő (utóbbiak között akár másodlagos) élőhelytípusokat. A tervezési terület csak mérsékelt mozaikos (összesen 74 élőhelyfolt került lehatárolásra), így a kezelési egységekbe viszonylag kevés számú esetben tartoznak bele olyan kisebb kiterjedésű élőhelyek, amelyeket a nagyobb egység részeként kell értelmezni (pl. gyepterületeken található cserjefoltok, facsoportok, erdők alatt futó utak stb.).

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk.

Fontos a jogszabályokban nevesített, kötelezően betartandó előírások és javasolt előírások elkülönítése. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. bekezdése alapján „A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelölő értékek megőrzéséhez milyen kezelési előírás-javaslatok alkalmazása szükséges. A már más

jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz. A tervkészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó előírásokon túli, a célokhoz illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó előírás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.”

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes állományok közti összeköttetést biztosító folyosókat, a közösségi jelentőségű faj számára alkalmas élőhelyek védelmét és fejlesztési lehetőségét, a potenciálisan jelölő élőhelyé fejleszthető területeket). Egyes kezelési egységeknél (pl. KE-1, KE-2) a megfogalmazható természetvédelmi célok, illetve az erdők jelenlegi üzem mód szerinti besorolása figyelembevételével alternatív kezelési irányvonalakat is meghatároztunk.

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

A) Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok:

- A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó, üdülő vagy iparterület kijelölése nem javasolt.
- Bányatelek kialakítása és egyéb infrastrukturális fejlesztés a tervezési területen nem kívánatos.
- A közlekedést szolgáló, közvetlenül az élőhelyek kezeléséhez nem köthető ingatlanokon (utakon) a karbantartási, helyreállítási munkák során a természeti károk és a környezeti terhelés (növényzet visszavágása, zajterhelés, zavarás) minimalizálása szükséges.
- Természetvédelmi infrastruktúraként csak az élőhely-rehabilitációt és a terület hatósági megjelölését, valamint a természetvédelmi célú oktatást, nevelést, bemutatót szolgáló létesítmények helyezhetők el.
- Tanösvény, vagy bármiféle bemutató terület kialakítása és fenntartása során a természeti és táji értékek kíméletének, védelmének és megőrzésének elsőbbséget kell kapnia. A megvalósítás és működtetés csak ezen szempontok figyelembevételével, a műszakilag indokolható legkisebb terület igénybe vételével történhet.
- Tanösvény, vagy bármiféle bemutató terület kialakítása során az információs táblákat valamilyen térségi szintű egységesítés szellemében javasolt elkészíteni.
- A tervezési területet bármilyen formában érintő fejlesztés vagy jelentősebb volumenű karbantartási munkák előtt az érintett nemzeti park igazgatóságot (Bükki NPI) értesíteni szükséges.

B) Gazdálkodáshoz köthető, általános javaslatok:

- Növénytelepítés esetén, a területen őshonos, valamint a potenciális vegetációnak megfelelő növényfajokból kell válogatni.
- A bolygatott talajfelszíneken az özönnövények megjelenését, megtelepedést, terjedését kaszálással kell megakadályozni.
- A faanyag-készletező helyek, rakodók helyszíneit körültekintően, az élő és élettelen természeti értékek előfordulásainak figyelembe vételével kell kijelölni.

- Bármiféle depónia (akár csak átmeneti) kialakítása a területen nem kívánatos, az elhelyezést (a közösségi jelentőségű élőhelyek, illetve fajok védelmére tekintettel) lehetőleg a tervezési területen kívül kell megoldani.
- Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. A peszticidek esetleges használata is csak körültekintően alkalmazandó. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, idegenhonos inváziós lágy- és fűszárú fajok ellen alkalmazható.
- Vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése csak egészen korlátozott számban, a Bükki Nemzeti Park Igazgatósággal való egyeztetést (helyszín, kiépítés, használat módja, etetőanyag minősége) követően, a sérülékeny élőhelyfoltoktól lehetőség szerint minél távolabbi (min. 200 m) helyszíneken lehetséges.
- A tervezési területen (és térségében) a nagyvadállomány (elsősorban a vaddisznó és gímszarvas állománya) jelentős csökkentésére van/lenne szükség, mert a jelenlegi vadlétszám egyrészt jelentős talajbolygatást jelent, másrészt az erdődinamikai folyamatokat makkfelszedéssel és rágással számottevő mértékben (helyenként kifejezetten erősen) fékezi, akadályozza.
- A nagyvad-kérdés kezelésénél a vadlétszám-csökkentés kell, hogy prioritást kapjon, de végszükség esetén - erdőgazdálkodási és természetvédelmi problémák kezelésére - átmenetileg (a megfelelő engedélyezési eljárás lefolytatását követően) vadvédelmi kerítés építése is elfogadható.

A közlekedési folyosók (utak) és egyéb vonalas létesítmények (elektromos légvezetékek) karbantartása során (amellett, hogy a fenntartók/szolgáltatók a műszaki-üzembiztonsági szempontok maximális érvényesítésére kötelezettek/jogosultak) a természeti és táji értékek kímélete, védelme és fenntartása érdekében a következő általános kezelési javaslatokat szükséges figyelembe venni:

- A tevékenységet a természeti értékek legnagyobb kímélete mellett javasolt végezni.
- A kivitelezési tevékenységek területigényét a védett és a Natura 2000 területek közelében a műszakilag indokolható legkisebb térmértékre ajánlott csökkenteni.
- Törekedni kell a területen lévő vegetáció minél nagyobb arányú megtartására.
- A tevékenység során szükségessé váló cserjeirtást, fakivágást fészkelési időszakon kívül, augusztus 15. és március 15. között lehet végezni.
- A bolygatott talajfelszíneken az özönnövények megjelenését, megtelepedését, terjedését kaszálással javasolt megakadályozni.
- Növénytelepítés esetén a területen őshonos, valamint a potenciális vegetációnak megfelelő növényfajokból javasolt válogatni.
- A kivitelezési munkák megkezdése előtt a nemzeti park igazgatóságot értesíteni szükséges.

C) Kötelezően betartandó előírások:

Az erdők fenntartására és a bennük folytatott gazdálkodásra, kezelésre vonatkozó általános (kötelezően betartandó) szabályokat az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény, valamint a végrehajtására kiadott 61/2017. (XII. 21.) FM

rendelet rögzíti. Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásai szintén kötelező érvényűek. A tervezési terület védett természeti területet érint, a tervezési területet teljes egészében magába foglaló Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési terve jogszabályi formában a 6/2010. (III. 31.) KvVM rendeletben jelent meg.

A tervezési területen a fentiekén túl a természetvédelmi hatóság a fokozottan védett fajok egyedeinek védelme érdekében – a Tvt. 44. §. (5) bekezdésében és a 12/2005. (VI.17.) KvVM rendelet 2. §-a alapján – az egyes fokozottan védett növény- és állatfajok élőhelyén és élőhelye körül korlátozást rendelhet el, ha a tervezett/várható használati mód, gazdálkodási tevékenység a fokozottan védett faj egyedének vagy állományának zavarásával, veszélyeztetésével, károsításával, elpusztulásával járna. A korlátozás elrendelését a természetvédelmi hatóság egyedi határozatban rendeli el (területi korlátozás lehatárolásával, védőzóna meghatározásával, időbeli hatály megadásával).

A felszín alatti vizek védelmére az alábbi hatályos jogszabályokat is figyelembe kell venni:

- 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási létesítmények védelméről különös tekintettel a település ivóvízbázisára és a strandi kutakra.
- 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről
- 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről
- 6/2009. (IV. 14.) KvVM-EüM-FVM együttes rendelet a földtani közeg és a felszín alatti víz szennyezéssel szembeni védelméhez szükséges határértékekről és a szennyezések méréséről
- 27/2004. (XII.25.) „a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken lévő települések besorolásáról” szóló KvVM rendelet

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1.KE-1 kezelési egység: Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület üde, jó vízellátottságú termőhelyeken álló zonális erdeit foglalja magába. Az ide sorolt gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és szubmontán bükkösök a terület középső és déli részén, völgyalji helyzetben (Gortva-völgy, Szarufa-völgy) dominálnak, és együttesen a terület közel 70%-át teszik ki.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: gyertyános-kocsánytalan tölgyesek (K2), bükkösök (K5) / Natura 2000: pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal (91G0), szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (9130)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)

- érintett földrészletek: Salgótarján 0103c*, 0103d*, 0110f*, 0110g* (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrészletek: Salgótarján 446/A, 451/A*, 451/C*, 451/D*, 451/E, 451/F*, 451/G, 451/H, 451/CE*, 452/A*, 452/B, 452/C*, 452/C*, 452/D*, 452/G*, 452/CE1*, 453/A*, 453/B*, 453/C*, 453/D*, 453/E*, 453/F (a csillaggal [*] jelölt erdőrészletek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

c1) Vágásos üzemmódba sorolt állományok:

Vágásos üzemmódban (a Mogyorós-bérc délkeleti oldalában és a Szarufa-bércen) néhány kisebb, középkorú állomány maradt (a következő erdőtervezési ciklusban ezeket is javasolt átmeneti üzemmódba sorolni). Ezekben az erdőkben az elkövetkező időszakban az életkori sajátosságok miatt elsősorban nevelővágás jellegű beavatkozások végzése merülhet fel (az aktuális erdőterv ilyen előírásokat egyelőre nem tartalmaz).

Általános erdőkezelési javaslatok:

- A nevelővágások (törzskiválasztó és növedékfokozó gyérítések) során az őshonos lombos elegyfajok (hársak, juharok, szilek, magas kőris, bükk, nyír, rezgő nyár, vadgyümölcsök) egyedeinek kímélete, az előforduló idegenhonos fajok (fenyőfélék, akác) fokozatos visszaszorítása. A szórványosan megjelenő akáctörzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Szórt vagy kislelt mintázat mellett az elegyfajok arányának 20-40%-os tartomány felé való elmozdítása, egyes állományok fenntartása. Hosszabb távon (főleg a változó klímaviszonyokhoz való alkalmazkodás szükségessége miatt) a tájegységben most jellemző zonális erdőkhöz képest elegyesebb, több (őshonos) fajból álló erdők kialakítása és fenntartása.
- A szálanként vagy kisebb csoportokban megjelenő cser (lokálisan max. 20-30% elegyarányig történő) tudatos megtartása. A kevés számú elgyertyánosodott erdőrészletben hosszabb távon a gyertyán elegyarányának csökkentése, az egyéb őshonos fajok előtérbe helyezése (a nem gyertyán fajú faegyedek kímélete).
- Az átmérő-eloszlásban mutatkozó változatosság megtartása, bővítése. A visszamaradó állományban az átlagátmérőnél vékonyabb és vastagabb törzsek jelenlétének biztosítása.
- Az előző állományokból (vagy legelőerdőkből) visszamaradt, az állomány átlagkoránál idősebb faegyedek (az átlagosnál nagyobb koronájú, böhöncös fák) kímélete, megőrzése. Az idős, böhöncös fák életkorának meghosszabbítása érdekében a koronájukba alulról belenövő fiatal faegyedek kitermelése.
- A tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.
- A különböző mértékben összetört és ledőlt, pionír fajok alkotta állományrészek egy-egy foltjának érintetlenül hagyása.

- Az állományok színtezettségének biztosítása érdekében a cserjeszint kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- Az egyenletes hálózatot kialakító, homogenizáló jellegű állományalakítás elkerülése, helyette térben változó erélyű belenyúlás alkalmazása, változatos, sok elegyfára épülő, mozaikos szerkezet kialakítása. (A térben változó erélyű munkák egyik lehetséges kivitelezési módja, hogy kisebb állományrészeket érintetlenül hagyunk, a besűrűsödött foltokat ténylegesen gyérités jelleggel fellazítjuk, az alsó szinttel rendelkező állományrészeket pedig erősebben gyéritjük.)
- A távlatilag átalakításra tervezett erdőkben a beavatkozások mozaikos, vertikálisan is tagolt állományszerkezet kialakítása/megerősítése, valamint a felújítás megkezdése szándékával való elvégzése. Az új korosztályok megtartása, illetve megjelenítése érdekében ez esetben a már meglévő újulatfoltok felett, jó makktermést adó években pedig a nagyobb koronájú magászó fák szomszédságában (megfelelő hálózatban, egymástól legalább 40-60 m-es távolságra), kisebb, fél-egy famagasság átmérőjű lécek is nyithatók.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a kitermelt faanyag egy részének (hektáronként legalább 5-20 m³) helyszínen való hagyása. Az állományokban régebb óta földön fekvő és tövön száradt törzsek összetermelése és kiszállítása mellőzendő, valamint a gyökértányérral kifordult törzsek egy része is visszahagyandó.
- Az erdő fennmaradását és egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok, valamint a használt utak környéki veszélyhelyzet elhárítása kivételével az egészségügyi fakitermelések mellőzése.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megővésével történő elvégzése.
- Mindennemű beavatkozás természetvédelmi élőhelykezelési és élőhelyfejlesztési céllal való végzése.

c2) Átmeneti üzemmódba sorolt állományok:

Átmeneti üzemmódba a Mogyorós-bérc és a Szarufa-bérc középkorú, elegyes állományai kerültek. Ezekben az erdőkben az elkövetkező időszakban (az életkori sajátosságok miatt, illetve az aktuális erdőtervi előírások alapján) elsősorban a vegyeskorú, mozaikos, örökerdő erdőszerkezethez közelítő állománykép kialakulását segítő, nevelővágás jellegű beavatkozások végzése merülhet fel.

Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az átalakítás komplex, jelen esetben gyérités jellegű beavatkozásokkal indított folyamata során a kiinduló (középkorú) állományok fatérfigatának folyamatos kontrollja, továbbá az átmérőeloszlás, a térbeli mintázat, a vertikális tagoltság és az elegyarányviszonyok egyidejű alakítása. A biológiai szempontból értékesebb, az erdőlakó denevérek és szaproxilofág rovarok számára bűvő- és szaporodóhelyet biztosító (odvas, korhadt, böhönc jellegű stb.) törzsek, öreg hagyásfák, illetve a faállományhoz köthető mikroélőhelyek megtartása. (A

talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó hagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.)

- Az előző állományokból (vagy legelőerdőkből) visszamaradt, az állomány átlagkoránál idősebb faegyedek életkorának meghosszabbítása érdekében a koronájukba alulról belenövő fiatal faegyedek kitermelése.
- Térben változó erélyű belenyúlás alkalmazása, változatos, sok elegyfára épülő, mozaikos szerkezet kialakítása. (A térben változó erélyű munkák egyik lehetséges kivitelezési módja, hogy kisebb állományrészeket érintetlenül hagyunk, a besűrűsödött foltokat ténylegesen gyérités jelleggel fellazítjuk, az alsó szinttel rendelkező állományrészeket pedig erősebben gyéritjük.)
- Az átalakítások lékvágással és/vagy csoportos bontásokkal történő megindítása, illetve folytatása, a térbeli mintázat további alakításánál a lékes-csoportos-foltos beavatkozások előnyben részesítése.
- A száraló (örökerdő) szerkezet fokozatos közelítése érdekében a gyors, nagyobb mértékű – az átalakítási törekvéssel össze nem egyeztethető ütemű – fakitermelések mellőzése.
- Az átalakítás során az egyébként is szórványos elegyfafajok egyedeinek (szálankénti vagy csoportos) kímélete, az utódállomány elegyességének biztosítása. Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása.
- A meglevő/megjelenő fiatal újulatfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, az előforduló idegenhonos fafajok (akác) fokozatos visszaszorítása. A szórványosan megjelenő akáctörzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Az átalakítási folyamat során a 70-80 év feletti állományoknál az erdőrészetek 5-10%-ának érintetlenül hagyása. Az érintetlenül hagyandó részek („hagyásfacsoportok”) előzetes kijelölése. A kijelöléseket itt úgy célszerű megtenni, hogy azok a középkorú-idős állományokon belül elhelyezkedő különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. sziklakibúvás, gyengébb termőhelyű terület), mikroélőhelyekben gazdag állományrészeket, természetvédelmi jelentőségű objektumokat (pl. védett fajok előfordulási helyei) és az egykori legelőerdőkből visszamaradt öreg hagyásfákat is magukba foglalják.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a kitermelt faanyag egy részének helyszínen hagyása, hektáronként legalább 5-20 m³ holtfa jelenlétének folyamatos biztosítása. Az állományokban régebb óta földön fekvő és tövön száradt törzsek összetermelése és kiszállítása mellőzendő, és a gyökértányérral kifordult törzsek egy része is visszahagyandó.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.

c3) Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt állományok:

A gyertyános-tölgyes és bükkös állományok egy nagyon jelentős része (a Gortva-völgyben és a Szarufa-völgyben) faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészletbe esik (távlatilag, vagyis a következő erdőtervezés során ide sorolandó lenne mindezeket túl a

Salgótarján 451/D, 451/E, 453/E erdőrészlet is). Ezekben az erdőkben gyakorlatilag csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások lehetségesek, illetve célszerűek.

Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok a változó mértékű, de általában még tűrhető vadhatás miatt láthatóan „működnek”).
- Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok (akác) megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá a használt utak mentén közvetlen veszélyt jelentő száraz törzsek kivágásával, balesetmegelőzési céllal.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó általános előírásokat az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. tv., valamint a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. (speciálisan a 33. §) tartalmazza. Ezen felül a körzeti erdőterv szerinti erdőgazdálkodás szabályait is rögzítő 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet számos helyi szintre megfogalmazott előírást is ad (itt most csak a kezelési egység szempontjából releváns tételeket említjük):

- Természetes, természetszerű és származék erdőkben a termőhelynek nem megfelelő, vagy az erdészeti tájidegen elegyfajokat – különös tekintettel az intenzíven terjedő fajokra – lehetőség szerint teljes mértékben vissza kell szorítani.
- Nevelővágások során az odúlakó madarak és emlősök számára kiemelt fontosságú odvas fákat, a lábon álló holtfát, facsonkokat, a terebélyes koronájú böhöncöket, valamint a ragadozómadár-fészket hordozó fákat kímélni kell, hektáronként legalább 5 ilyen egyedet vissza kell hagyni.
- A véghasználatok során tölgy facsoportok és egyes fák meghagyására a szarvasbogár (*Lucanus cervus*) és a nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*) élőhelyéül szolgáló erdőkben kiemelt figyelmet kell fordítani.
- A havasi cincér (*Rosalia alpina*) élőhelyéül szolgáló területen kitermelt vagy készletezett faanyagot legkésőbb május 15-ig el kell szállítani.
- Az erdőlakó és/vagy erdőben is táplálkozó denevérfajok élőhelyének biztosítása érdekében a megfelelő cserjeborítás fenntartására (a cserjeszint fakitermelési munkák során való megtartására) kiemelt figyelmet kell fordítani.
- A rakodókat olyan állapotban kell tartani, hogy az ott megjelenő idegenhonos inváziós fajokból álló gyomnövényzet ne okozzon természetvédelmi problémát.
- A vegetációs időszak a körzetben április 1-től augusztus 31-ig tart, a fakitermelések időbeli ütemezését ennek megfelelően kell tervezni.

További, ennél a kezelési egységnél is releváns, kötelezően betartandó természetvédelmi kezelési irányelv idézhető a Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési tervéről szóló 6/2010. (III. 31.) KvVM rendeletről:

- Az állami tulajdonú erdőben biztosítani kell, hogy az adott erdőrészletben becsült teljes fatérforrás legalább 5%-a álló és fekvő holtfaként legyen jelen a területen.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állomány szerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.

E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználata során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélelőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.
E38	Óshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélelőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E39	A mikroélelőhelyek fenntartása. [<i>Magyarázat: Biotópfák, kéregvedlett és fészektartó fák meghagyása</i>]
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Óshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása. [<i>Magyarázat: kocsánytalan tölgy, gyertyán főfajokkal</i>]
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.

E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása.
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.
E86	A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása, az erdők szerkezetének javítása, az álló és fekvő holtfa mennyiségének növelése) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. Megemlítendő viszont, hogy a KE-6 és KE-7 egységek alatt szerepeltetett erdők nagy részét hosszú távon gyertyános-tölgyes, illetve bükkös állománnyá kell majd visszaalakítani.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, épített közelítőnyomok kialakítása), nem javasolt. Turistaút az állományokat nem érinti, kialakítása nem feltétlenül problémás, de feltétlenül nem is szükséges. A meglévő műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. A Gortva-völgy alján található betongát (egykori vízkivételi hely, a bányászati emlékek nyilvántartása szerint egykori szivattyúállomás helye) mint bányászattörténeti szempontból említésre méltó objektum megtartható, de akár el is bontható.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A gyertyános-tölgyesek és bükkösök a tervezési terület nagy területfoglalású, jelentős élőfakészlettel rendelkező, a természetvédelmi érdekeltégű állami vagyongazdálkodó szerv (Bükk NPI) védelmi tevékenysége folytán régóta kifejezetten természetvédelmi elvek szerint fenntartott erdei. Az állományokra a jelenleg (2015-2024 között) érvényben levő erdőterv olyan fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket tartalmaz, amelyek közvetlenül természetvédelmi élőhelykezelési és élőhelyfejlesztési célokat szolgálnak. A kezelési javaslatok a jelenlegi üzemmód-besorolások szerinti tagolással, hangsúlyozottan a természetvédelmi funkciók elsődlegességével kerültek megfogalmazásra. Idős, nagyszámú bükk böhöncöt tartalmazó állományoknál a javasolt intézkedések a minimális beavatkozások elvét követik, a közösségi jelentőségű fajok számára sok álló és fekvő holtfa, illetve sokféle mikroélőhely kialakulásához biztosítanak keretet, ugyanakkor a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére is lehetőséget adnak. Középkorú erdők esetében a

kezelési javaslatok a homogén állományszerkezet változatosabbá tételét, az elegyfák felkarolását, az idegenhonos elemek (fenyők, akác) visszaszorítását, a holtfa mennyiségének növelését, valamint az erdőlakó denevérfajok és szaproxilofág rovarfajok számára szükséges mikroélőhelyek, szubsztrátok jelenlétének biztosítását (együttesen az erdők természetességi állapotának javulását) szolgálják.

3.2.1.2.KE-2 kezelési egység: Cseres-kocsánytalan tölgyesek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységhez a tervezési terület száraz termőhelyeken álló zonális erdei, a cseres-kocsánytalan tölgyesek tartoznak. Az ide sorolt állományok a terület északi részén, a Magyorós-bérc és a Vadókás délies kitétségtől lejtőin fordulnak elő.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: cseres-kocsánytalan tölgyesek (L2a) / Natura 2000: pannon cseres-tölgyesek (91M0)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), nyugati pisedenevér (*Barbastella barbastellus*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
- érintett földrészletek: Salgótarján 0103a*, 0110d*, 0110f*, 0110g* (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrészek: Salgótarján 451/B, 451/C*, 451/D*, 451/F (a csillaggal [*] jelölt erdőrészek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

c1) Vágásos üzemmódba sorolt állományok:

Az egyetlen vágásos üzemmódba sorolt állomány a Salgótarján 451/D erdőrészletbe esik. Az idős, 110 év feletti állomány jelentős részben véderdő jellegű, benne valójában semmilyen kezelési célú beavatkozás nem szükséges (az érvényes erdőterv erdőrészlet-lapján a megjegyzésben szerepel is: „örökerdő”).

Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állomány fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok a változó mértékű, de általában még tűrhető vadhatás miatt láthatóan „működnek”, egy korábbi bontóvágás következtében 15-25 éves alsó szintje is van az erdőnek).
- Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok (akác) megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá a használt utak mentén közvetlen veszélyt jelentő száraz törzsek kivágásával, balesetmegelőzési céllal.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak.
- Az állományt hosszabb távon célszerű faanyagtermelés nem szolgáló üzemmódba sorolni.

c2) Átmeneti üzemmódba sorolt állományok:

Átmeneti üzemmódba a Mogyorós-bérc (a Tehenesi-bányától keletre eső lejtők) középkorú cseres-tölgyesei kerültek. Ezekben az erdőkben az elkövetkező időszakban (az életkori sajátosságok miatt, illetve az aktuális erdőtervi előírások alapján) elsősorban a vegyeskorú, mozaikos, szálaló (örökerdő) erdőszerkezethez közelítő állománykép kialakulását segítő, nevelővágás jellegű beavatkozások végzése merülhet fel. Kezelési javaslatok:

- Az átalakítás komplex, jelen esetben gyérítés jellegű beavatkozásokkal indított folyamata során a kiinduló (középkorú) állományok fatérfogatának folyamatos kontrollja, továbbá az átmérőeloszlás, a térbeli mintázat, a vertikális tagoltság és az elegyarányviszonyok egyidejű alakítása. A biológiai szempontból értékesebb, az erdőlakó denevérek és szaproxilofág rovarok számára búvó- és szaporodóhelyet biztosító (odvas, korhadt, böhönc jellegű stb.) törzsek, öreg hagyásfák, illetve a faállományhoz köthető mikroélőhelyek megtartása.
- Az előző állományokból (vagy legelőerdőkből) visszamaradt, az állomány átlagkoránál idősebb faegyedek életkorának meghosszabbítása érdekében a koronájukba alulról belenövő fiatal faegyedek kitermelése.
- Térben változó erélyű belenyúlás alkalmazása, változatos, sok elegyfára épülő, mozaikos szerkezet kialakítása. (A térben változó erélyű munkák egyik lehetséges kivitelezési módja, hogy kisebb állományrészeket érintetlenül hagyunk, a besűrűsödött foltokat ténylegesen gyérítés jelleggel fellazítjuk, az alsó szinttel rendelkező állományrészeket pedig erősebben gyérítjük.)
- Az átalakítások lékvágással és/vagy csoportos bontásokkal történő megindítása, illetve folytatása, a térbeli mintázat további alakításánál a lékes-csoportos-foltos beavatkozások előnyben részesítése.
- A szálaló (örökerdő) szerkezet fokozatos közelítése érdekében a gyors, nagyobb mértékű – az átalakítási törekvéssel össze nem egyeztethető ütemű – fakitermelések mellőzése.
- Az átalakítás során az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek (szálankénti vagy csoportos) kímélete, az utódállomány elegyességének biztosítása. Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása.
- A meglévő/megjelenő fiatal újulatfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, az előforduló idegenhonos fajok (akác) fokozatos visszaszorítása. A szórványosan megjelenő akáctörzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Az átalakítási folyamat során a 70-80 év feletti állományoknál az erdőrészek 5-10%-ának érintetlenül hagyása. Az érintetlenül hagyandó részek („hagyásfacsoportok”) előzetes kijelölése. A kijelöléseket itt úgy célszerű megtenni, hogy azok a középkorú-idős állományokon belül elhelyezkedő különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. sziklakibúvás, gyengébb termőhelyű terület), mikroélőhelyekben gazdag állományrészeket, természetvédelmi jelentőségű objektumokat (pl. védett fajok előfordulási helyei) és az egykori legelőerdőkből visszamaradt öreg hagyásfákat is magukba foglalják.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a kitermelt faanyag egy részének helyszínen hagyása, hektáronként legalább 5-20 m³ holtfa jelenlétének folyamatos biztosítása. Az állományokban régebb óta földön fekvő és tövön száradt törzsek összetermelése és kiszállítása mellőzendő, s a gyökértányérral kifordult törzsek egy része is visszahagyandó.

- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó általános előírásokat az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról 2009. évi XXXVII. tv., valamint a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. (speciálisan a 33. §) tartalmazza. Ezen felül a körzeti erdőterv szerinti erdőgazdálkodás szabályait is rögzítő 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet számos helyi szintre megfogalmazott előírást is ad (itt most csak a kezelési egység szempontjából releváns tételeket említjük):

- Természetes, természetszerű és származék erdőkben a termőhelynek nem megfelelő, vagy az erdészeti tájidegen elegyfajokat – különös tekintettel az intenzíven terjedő fajokra – lehetőség szerint teljes mértékben vissza kell szorítani.
- Nevelővágások során az odúlakó madarak és emlősök számára kiemelt fontosságú odvas fákat, a lábon álló holtfát, facsonkokat, a terebélyes koronájú böhöncöket, valamint a ragadozómadár-fészket hordozó fákat kímélni kell, hektáronként legalább 5 ilyen egyedet vissza kell hagyni.
- A véghasználatok során tölgy facsoportok és egyes fák meghagyására a szarvasbogár (*Lucanus cervus*) és a nagy hörcsincér (*Cerambyx cerdo*) élőhelyéül szolgáló erdőkben kiemelt figyelmet kell fordítani.
- Az erdőlakó és/vagy erdőben is táplálkozó denevérfajok élőhelyének biztosítása érdekében a megfelelő cserjeborítás fenntartására (a cserjeszint fakitermelési munkák során való megtartására) kiemelt figyelmet kell fordítani.
- A rakodókat olyan állapotban kell tartani, hogy az ott megjelenő inváziós fajokból álló gyomnövényzet ne okozzon természetvédelmi problémát.
- A vegetációs időszak a körzetben április 1-től augusztus 31-ig tart, a fakitermelések időbeli ütemezését ennek megfelelően kell tervezni.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).

E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználatok során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználatok során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [<i>Magyarázat: Biotópfák, kéregvedlett és fészektartó fák meghagyása</i>]
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonzóási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása. [<i>Magyarázat: kocsánytalan tölgy, csertölgy főfajokkal</i>]
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágó és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.

E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
	<ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
	<ul style="list-style-type: none"> • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember.
	<ul style="list-style-type: none"> • Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással.
	<ul style="list-style-type: none"> • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
	<ul style="list-style-type: none"> • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
	<ul style="list-style-type: none"> • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
	<ul style="list-style-type: none"> • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: élekciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágyszárú és faszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészek korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.
E86	A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása, az erdők szerkezetének javítása, az álló

és fekvő holtfa mennyiségének növelése) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. Megemlítendő viszont, hogy a KE-7 egység alatt szerepeltetett állományok egy kisebb részét hosszú távon cseres-tölgyes állománnyá kell majd visszaalakítani.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, épített közelítőnyomok kialakítása), nem javasolt. Turistaút az állományokat nem érinti, kialakítása nem feltétlenül problémás, de feltétlenül nem is szükséges. A meglévő műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. A Mogyorós-bércen (Salgótarján 451/F erdőrészlet) található régi, romos magasles elbontandó.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A cseres-tölgyesek a tervezési terület viszonylag kis területfoglalású, szinte kizárólag átmeneti üzemmódba sorolt állományokkal rendelkező erdei. Fenntartásuk a természetvédelmi érdekeltségű állami vagyonkezelő szerv (Bükki NPI) védelmi tevékenysége folytán régóta kifejezetten természetvédelmi elvek szerint történik. Az állományokra a jelenleg (2015-2024 között) érvényben levő erdőterv olyan fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket tartalmaz, amelyek közvetlenül természetvédelmi élőhelykezelési és élőhelyfejlesztési célokat szolgálnak. A kezelési javaslatok a jelenlegi üzemmód-besorolások szerinti tagolással, hangsúlyozottan a természetvédelmi funkciók elsődlegességével kerültek megfogalmazásra. Idős, véderdő jellegű állományoknál a javasolt intézkedések a minimális beavatkozások elvét követik, a közösségi jelentőségű fajok számára sok álló és fekvő holtfa, illetve sokféle mikroélőhely kialakulásához biztosítanak keretet, ugyanakkor a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére is lehetőséget adnak. Középkorú erdők esetében a kezelési javaslatok a homogén állományszerkezet változatosabbá tételét, az elegyfák felkarolását, az idegenhonos elemek (fenyők, akác) visszaszorítását, a holtfa mennyiségének növelését, valamint az erdőlakó denevérfajok és szaproxilofág rovarfajok számára szükséges mikroélőhelyek, szubsztrátok jelenlétének biztosítását (együttesen az erdők természetességi állapotának javulását) szolgálják.

3.2.1.3.KE-3 kezelési egység: Gortva-tó / Eutróf állóvíz nádas szegéllyel

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a mesterségesen, bányászati tevékenység után kialakított, vízutánpótlását bányavágatokból szivárgó vizekből szerző Gortva-tavat (víztest, nádas szegély, hínárnövényzet) foglalja magába.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), állóvizek (U9) / Natura 2000: természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel (3150)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*),

vöröshasú unka (*Bombina bombina*), vidra (*Lutra lutra*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)

- érintett földrészek: Salgótarján 0103b
- érintett erdőrészek: nincs érintettség

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A víztest fenntartásával és használatával kapcsolatos irányelvek elsősorban a vízellátás és az élőhelyek kedvező állapotának biztosítására, a zavarások mérséklésére és a szabályozott halgazdálkodási tevékenység végzésére vonatkozhatnak:

- A tó vízellátását biztosító szivárgók megbolygatása a vízellátottság relatív stabilitásának biztosítása érdekében semmilyen módon nem ajánlott (helyreállítási, rekonstrukciós céllal sem).
- A tó közvetlen közelségében (100-200 m-en belül) vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése (elsősorban az adventív lágyszárúak behurcolásának megelőzése érdekében) nem javasolt.
- A tavat övező nádas szegély az eutrofizáció mérséklése érdekében szakaszosan (évente más-más szektorban, öreg nádat a terület legalább 50%-án mindig visszahagyva) levágható. A levágott növényi anyagot a területről el kell távolítani.
- A tó közvetlen környezetének (gátfelület) kaszálása – elsősorban a gyomosodás fékezése érdekében – ajánlható.
- A hínárnövényzet szabályozása nem indokolt.
- A horgászati célú hasznosítás a közösségi jelentőségű, jelölő minősítésű szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) védelmével, a halgazdálkodási tervben foglalt szabályok betartásával történhet.
- A jelölő faj populációjának megóvása érdekében a haltelepítések a Bükki Nemzeti Park Igazgatósággal egyeztetett mennyiségben és halfajokkal végezhetők, a ragadozók alacsony szinten tartásával.
- Faunaidegen halfajok a tóba nem telepíthetők.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Kötelező előírás gyanánt a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény felszíni vizekre vonatkozó általános természetvédelmi irányelveit, szabályait lehet említeni. A Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési tervéről szóló 6/2010. (III. 31.) KvVM rendelet vízállások és vizes élőhelyekre vonatkozóan speciális szabályokat nem tartalmaz. A 2014-2019 között érvényben levő halgazdálkodási terv hatályát veszítette, ennek meghosszabítása nem történt még meg. A korábbi halgazdálkodási terv számos tevékenységet részletesen is szabályoz. A tóban az éves halasítás mennyiségét 50 kg/évben határozza meg, a faunaidegen halfajok bevitelét tiltja, azok halasítás során való kiszekeltetését előírja. A halgazdálkodási terv ezen felül számos olyan kötelezettséget és irányelvet rögzít, mely a terület természetvédelmi szempontok szerinti fenntartásával is egybevágh (a haltelepítések bejelentési kötelezettsége a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság felé, a takarmányozás tilalma, a gátfelület kaszálása és rendezett állapotban való fenntartása, a területi engedélyek számának korlátozása).

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Vizes területekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
V12	Hínárvágás nem végezhető.
V44	A hagyásfoltok kialakítása a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve történhet [<i>nádasok kezelésére vonatkozó előírás-javaslat</i>]
V56	A nádaratás csak fagyott talajon végezhető.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

- e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. az esetlegesen megjelenő idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. A tó jelenlegi állapota alapján az eutrofizációt visszavető mederkotrás szükségessége sem merül fel.

- f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén nem javasolt olyan tevékenység vagy beruházás, amely a tavat szegélyező természetközeli élőhelyek területének csökkenésével járna. Turisztikai célú létesítmények (esőbeállók, pihenőhelyek, szalonnasütők stb.) és tanösvény kialakítása a tó körül a zavarás mérséklése miatt nem ajánlható. Újabb turistautak kialakítása sem reális, a tavat jelenleg érintő ösvények mellett ugyanakkor például információs táblák (a térség egészen érvényesítendő tábla-egységesítési folyamat keretében) kihelyezhetők. A Gortva-tó körüli hegyoldal egykor szénbányák által megbolygatott felszíne már teljesen beerdősült, ennek tó körüli területnek a bányarekultivációs célzatú megbolygatása – ahogyan az a 15/1998. (VI. 15.) önkormányzati rendelettel kihirdetett (többször módosított) helyi építési szabályzatból a Salgótarján 0103 hrsz.-re vonatkozóan kirajzolódik – a tó vízellátásának megőrzése miatt sem indokolt.

- g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A fenntartásra vonatkozó javaslatok a Gortva-tó vízellátottságának és vízminőségének biztosítását hangsúlyozzák, emellett kitérnek a haltelepítések szabályozásának szükségességére, a kizárólag mérsékelt horgászati hasznosítás lehetőségére és a zavaró hatások mérséklésére.

3.2.1.4.KE-4 kezelési egység: Felsőszáraz gyeppek és sztyeprétek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület északi részén, a Tehenesi-bánya peremén és a bányaudvaron megtalálható másodlagos (a bánya peremén fajgazdagabb, a bányaudvaron gyomosabb) szárazgyepeket foglalja magába.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: köves talajú lejtősztyepek (H3a) / Natura 2000: szubpannon sztyepek (6240)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nincs érintettség
- érintett földrészletek: Salgótarján 0110f* (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrészletek: nincs érintettség.

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Az általános fenntartásra vonatkozó erdőkezelési és vadgazdálkodási javaslatok az élőhely nyílt jellegének megtartása, illetve az adventív fajok visszaszorítására, vagy betelepedésük megelőzésére irányulhatnak:

- A cserjésedés megfékezésére néhány évente szelektív cserjeirtás végzése javasolható. Ennek során az őshonos cserjefajok (galagonyák, vadrózsák stb.) egy része a mozaikos élőhelyi szerkezet fenntartása érdekében visszahagyható.
- A területre behurcolt (nem őshonos) cserszömörce (*Cotinus coggygria*) és gyöngyvessző faj (*Spiraea* sp.) példányai rendszeres visszavágással és/vagy vegyszeres kezeléssel eltávolítandók.
- Az akácodosás és a bálványfa (*Ailanthus altissima*) terjeszkedésének megfékezése érdekében – vegetációs időszakon kívül – aktív beavatkozások szükségesek. A szórványosan megjelenő akáctörzsek és a terület szomszédságából potenciálisan terjedő bálványfa kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- A levágott cserjéket és fákat a területről el kell távolítani. Anyagukat vagy a környező pionír erdőfoltok alatt kell deponálni, vagy le kell aprítani.
- A kivágott cserjék és fák anyagát égetni (a gyepfoltok kímélete és az akác további terjeszkedésének megelőzése érdekében) nem szabad.
- Az állományok területén és azok közvetlen közelségében (100-200 m-en belül) vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése (elsősorban a fokozott taposás, valamint az adventív lágyszárúak pionír felszínekre való behurcolásának megelőzése érdekében) nem javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 38. §-a alapján a terület jellegének, állapotának, használatának megváltoztatásához (pl. cserjeirtáshoz, sarjak leveréséhez) a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges. A Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési tervéről szóló 6/2010. (III. 31.) KvVM rendelete szabályozza továbbá, hogy a gyepterületeken cserjeirtás csak a vegetációs időszakon kívül történhet.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozó élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslatok között az élőhely nyílt jellegének megtartását, a Tehenesi-bánya felső peremén és bányaudvarán időnként elvégezhető szelektív cserjeirtást, valamint az idegenhonos elemek rendszeres visszavágását, visszaszorítását lehet említeni. Utóbbi témakörben a szinte mindenhol problémát jelentő akác mellett a bányarekultiváció során bekerült cserszömörccével (*Cotinus coggygria*) és gyöngyvessző fajjal (*Spiraea* sp.) is foglalkozni kell (az utóbbi években a nemzeti park igazgatóság elsősorban a bányaudvaron végzett rekonstrukciós munkákat). Az agresszíven fellépő akác ellen – körültekintéssel, a sarjak közelében levő növényzet védelmével, illetve a megfelelő engedélyek beszerzését követően – vegyszeres kezelés is alkalmazható.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének (azon belül a gyepek területfoglalásának) csökkenésével járna (pl. nagyobb területfoglalású turisztikai létesítmény kialakítása, építmény elhelyezése), nem javasolt. A

bányaperemen kilátópont ilyen irányú igény esetén kijelölhető/kialakítható, s körültekintő nyomvonalvezetéssel a bánya környékét bemutató tanösvény kiépítése sem áll szöges ellentétben a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával. A bányaterület környékén információs táblák (a térség egészén érvényesítendő tábla-egységesítési folyamat keretében) kihelyezhetők, a régi táblák felújíthatók.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési javaslatok az egységhez rendelt állományok nyílt, adventív fajoktól mentes, kedvező természetességi állapotú élőhelytípusként való megtartását célozzák. Az állományoknak otthont adó Tehenesi-bánya adta bemutatási lehetőséget a javaslatok figyelembe veszik, annak teret engednek.

3.2.1.5.KE-5 kezelési egység: Égerligetek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a Tehenesi-bánya alatti apró égeres foltot, valamint a Gortva- és Szarufavölgy találkozásánál kifejlődött keskeny égerliget-állományt foglalja magába.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: égerligetek (J5) / Natura 2000: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*); az égerliget alatti patakban, alkalmilag: vágó csík (*Cobitis taenia*)
- érintett földrészletek: Salgótarján 0110g* (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrészletek: Salgótarján 451/A*, 451/D*, 451/CE*, 452/A* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészletek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Az égeres állományok faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészletekbe esnek, bennük az aktuális erdőterv semmilyen munkát nem irányoz elő. A kis kiterjedés és a különleges, egyedi élőhelyi jellemzők miatt ezekben az erdőkben csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások elvégzése lehetséges, illetve célszerű. Kezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok a változó mértékű, de általában még tűrhető vadhatás miatt láthatóan „működnek”).
- Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fajok megtelepedése és jelenléte esetén.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak.

- Az állományok területén és azok közvetlen közelségében (100-200 m-en belül) vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó általános előírásokat az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról 2009. évi XXXVII. tv., valamint a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. (speciálisan a 33. §) tartalmazza. Ezen felül a körzeti erdőterv szerinti erdőgazdálkodás szabályait is rögzítő 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet számos helyi szintre megfogalmazott előírást is ad, ezeket a gazdálkodási vonatkozású szabályokat azonban e helyütt – az érintetlenül, illetve minimális beavatkozással való fenntartás igénye miatt – nem idézzük.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.

E38	Óshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [<i>Magyarázat: Biotópfák, kéregvedlett és fészektartó fák meghagyása</i>]
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Óshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása. [<i>Magyarázat: mézgás éger főfajjal</i>]
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: élekciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.
E86	A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. az esetlegesen megjelenő idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése), nem javasolt. Turistaút, vagy közlekedésre, faanyag-szállításra szolgáló erdei út, épített közelítőnyom az állományokat nem érinti, kialakításuk nem is javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Az égerligetek a tervezési terület különleges, kis kiterjedésű, természeti értékekben gazdag élőhelyei. Állományai faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészekbe esnek, bennük a jelenleg (2015-2024 között) érvényben levő erdőterv nem tartalmaz fakitermelési előírást, illetve lehetőséget. Az égerligetek a fenntartását érintetlenül, illetve minimális kezelések végzésével, hosszabb távon a természetes erdődinamikai folyamatokra támaszkodva javasoljuk biztosítani. Ez a megközelítés a közösségi jelentőségű fajok és egyéb védett fajok számára hosszú távon sok álló és fekvő holtfa, illetve sokféle mikroélőhely kialakulását biztosítja, ugyanakkor a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére is lehetőséget nyújt.

3.2.1.6.KE-6 kezelési egység: Regenerálódó erdők, cserjések és gyepek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység kezelt (szárazúzózott, legeltetett) és cserjésedő gyepeket, többé-kevésbé stabilizálódott cserjéseket, spontán erősülő és spontán beerdősült, pionír fafajok által uralt erdőterületeket is magába foglal. A kezelési egységhez tartozó területek kisebb-nagyobb foltjai főként a Gortva-völgyfő Rónafalu és Medves-fennsík felé eső peremén helyezkednek el, de egy nagyobb kiterjedésű, mára beerdősült egykori legelőterület a Szarufa-bércen, mélyen az ősi erdők közé benyúlóan is található.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: veres csenkeszes rétek (E2), jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű fajok uralta állományok (P2c), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB) / Natura 2000: nincs érintettség, de kialakulóban levő hegyi kaszálórétekre (6520) utalhatunk
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- érintett földrészek: Salgótarján 0103a*, 0103c*, 0103d*, 0110a, 0110b, 0110c, 0110d*, 0110f*, 0110g*, 01045/1, 01045/2 (a csillaggal [*] jelölt földrészek érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrészek: Salgótarján 451/CE*, 452/C*, 452/D*, 452/G*, 452/TI, 452/CE1*, 452/CE2*, 453/A*, 453/B*, 453/C*, 453/D*, 453/E* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A nyílt, kezelt gyepterületeken célszerű tovább folytatni a gyepek stabilizálódását és regenerálódását biztosító rendszeres kezeléseket:

- Az évi rendszerességű kaszálást, szárazúzást javasolt fenntartani, a keletkező növényanyagot, illetve szénát a területről rendszeresen felgyűjteni, eltávolítani.
- A legelőként (is) hasznosított részterület esetében az évi rendszerességű, nyár végén, vagy ősszel elvégzett tisztító kaszálás megtartása ajánlható.
- A kezelt gyepterületek bővítése kismértékben lehetséges, ez esetben az őshonos cserjék (pl. galagonyák) és/vagy fafajok (pl. vadkörte, cser) egy-egy példányának elszórt kíméletével mozaikosabb, változatosabb élőhelytípusok hozhatók létre.

- A gyepterületeken megtelepedő idegenhonos fafajok visszaszorítandók, kitermelendők, eltávolítandók. Különösen az akác terjeszkedésének kézben tartása igényelhet figyelmet, mivel ez a fafaj a Medves-fennsík letörésén, azon belül is a korábbi bányaműveléssel (felszíni kőbányászat és mélyművelésű szénbányászat) megbolygatott felszíneken és azok közelében erőteljesen terjeszkedik.
- A gyepeken vagy azok szélén álló akácfontok vegyszeres injektálást követően kitermelésre javasoltak, a sarjak utókezelése pedig szükség esetén egyéb vegyszeres technológiával is elvégzendő.

A cserjésedő gyepeknél az aktív kezelések kiterjesztése (a kezelt gyepterület kismértékű növelése) és a további záródás (cserjésedés, erősülés) megengedése egyaránt lehetséges. Előbbire elsősorban a Tehenesi-bánya feletti tetőn, a már egyébként is kezelt gyepekhez csatlakozva (az eltérő tulajdonosi háttértől függetlenül) nyílik lehetőség. Az érintett területekről mindkét esetben, akár vegyszeres technológia alkalmazásával is kiszorítandók azonban az akác egyedei. Egy nemrégén végzett bányarekultiváció során a Tehenesi-bánya udvarán levő cserjesávba bekerült a nem őshonos cserszömörce (*Cotinus coggygria*) és egy gyöngyvessző faj (*Spiraea* sp.) is: ezeknek a fajoknak a kiszorításával, állományaik felszámolásával szintén foglalkozni kell. Környékbeli tapasztalatok (lásd még a Salgótarján 453/C erdőrészlet nyugati szélét) alapján figyelemmel kell lenni továbbá a cseh japánkeserűfű (*Fallopia x bohemica*) megjelenésére is.

A kezelési egységhez sorolt erdők részben faanyag-termelést nem szolgáló, részben átmeneti üzemmódba sorolt erdőrészletbe, részben egyéb részletbe, részben erdőtervezett területen kívül esnek. Közülük a faanyag-termelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőknél (pl. Salgótarján 452/D erdőrészlet) a teljes érintetlenség fenntartása, illetve a minimális beavatkozás elvének alkalmazása ajánlható:

- Az állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok a változó mértékű, de általában még tűrhető vadhatás miatt láthatóan „működnek”).
- Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén.
- A szórványosan megjelenő akáctörzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak.

Az átmeneti üzemmódba sorolt, egyéb részletbe eső, illetve nem is erdőtervezett állományok esetében az erdőszerkezet és a fafajösszetétel egyidejű alakítása és az idegenhonos fafajok kiszorítása lehet a kezelési munkák középpontjában:

- A beavatkozások során az idegenhonos fafajok (fenyőfélék, akác) fokozatos visszaszorítása, az őshonos lombos fafajok (bükk, kocsánytalan tölgy, gyertyán, cser, elegyfák) egyedeinek kímélete.
- A szórványosan megjelenő akáctörzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.

- A pionír fafajok (rezgőnyár, bibircses nyír) által uralt állományrészekben az alsó szintben feltörekvő klimax fafajok megsegítése.
- A pionír fafajok magas (20-40%-os) elegyarányával, minél hosszabb ideig való megtartása.
- Az egykori legelőkből visszamaradt öreg hagyásfák kímélete, megtartása.
- A nyílt területen felnőtt, terebélyesebb koronájú középkorú törzsek megtartása.
- Változatos záródású, a meglévő újulatfoltok és alsó szintű faegyedek megerősítését, illetve további felújulást biztosító állományszerkezet kialakítása.
- Az állományok zonális erdők (gyertyános-tölgyesekre, bükkösökre) jellemző összetételének közelítése, távlatilag az azokra megfogalmazott kezelési irányelvek (KE-1) fokozatos életbe léptetése.
- A tővön száradt törzsek, facsonkok, valamint az őshonos fafajú odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása a fakitermelések során.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a kitermelt faanyag egy részének (hektáronként legalább 5-20 m³) helyszínen való hagyása. Az állományokban régebb óta földön fekvő és tővön száradt törzsek összetermelése és kiszállítása mellőzendő.
- Az állományok színteztettségének biztosítása érdekében a cserjeszint kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Gyepekre vonatkozóan ennél a kezelési egységnél is releváns, kötelezően betartandó természetvédelmi kezelési irányelvek idézhetők a Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési tervéről szóló 6/2010. (III. 31.) KvVM rendeletről:

- A spontán cserjésedő-erdősődő gyepterületeken a használat a természetes szukcessziós folyamatok elősegítésére – a nem őshonos, agresszíven terjeszkedő fajok rendszeres visszaszorítása mellett – vagy fás legelő kialakítására és fenntartására irányulhat.
- A gyepterületeken szárazzás, cserjeirtás csak a vegetációs időszakon kívül történhet.

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó általános előírásokat az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról 2009. évi XXXVII. tv., valamint a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. (speciálisan a 33. §) tartalmazza. Ezen felül a körzeti erdőterv szerinti erdőgazdálkodás szabályait is rögzítő 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet

számos helyi szintre megfogalmazott előírást is ad (itt most csak a kezelési egység szempontjából releváns tételeket említjük):

- Nevelővágások során az odúlakó madarak és emlősök számára kiemelt fontosságú odvas fákat, a lábon álló holtfát, facsonkokat, a terebélyes koronájú böhöncöket, valamint a ragadozómadár-fészket hordozó fákat kímélni kell, hektáronként legalább 5 ilyen egyedet vissza kell hagyni.
- A fakitermelések során az erdészeti tájban őshonos fafajú faegyedek lehetséges kíméletére – véghasználat esetén hagyásfaként vagy hagyásfa csoport részeként történő visszahagyására – akkor is törekedni kell, ha az adott fafaj az erdőtervben nincs önálló fafajsorként nyilvántartva.
- Az erdőlakó és/vagy erdőben is táplálkozó denevérfajok élőhelyének biztosítása érdekében a megfelelő cserjeborítás fenntartására (a cserjeszint fakitermelési munkák során való megtartására) kiemelt figyelmet kell fordítani.
- A rakodókat olyan állapotban kell tartani, hogy az ott megjelenő inváziós fajokból álló gyomnövényzet ne okozzon természetvédelmi problémát.
- A vegetációs időszak a körzetben április 1-től augusztus 31-ig tart, a fakitermelések időbeli ütemezését ennek megfelelően kell tervezni.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.

E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [<i>Magyarázat: Biotópfák, kéregvedlett és fészektartó fák meghagyása</i>]
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészt területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása. [<i>Magyarázat: termőhelytől függően kocsánytalan tölgy, csertölgy, gyertyán, bükk fajokkal</i>]
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: élekciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.
E86	A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományokban az élőhelyrekonstrukciós feladatok sokféleképpen értelmezhetőek. A nyílt gyepek fenntartásánál elsősorban a cserjésedés visszaszorítása, újabb területek művelésbe/kezelésbe állítása lehet rekonstrukciós feladat. Az idegenhonos lágúszárúak, cserjék és fafajok (cseh japánkeserűfű, cserszömörce, gyöngyvessző-faj, akác) kiszorítása, előfordulásaik felszámolása a gyepeken, a cserjésedő területeken és a zárt erdőkben egyaránt feladatként jelentkeznek. A spontán felnőtt, legalább részben pionír fafajok által uralt erdőkben az élőhelyek állapotának javítását szolgáló további lehetséges intézkedések (pl. az erdők szerkezetének javítása, az álló és fekvő holtfa mennyiségének növelése) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek (a 2015-2024 között érvényben levő erdőterv már számos olyan előírást, illetve fakitermelési lehetőséget tartalmaz, amelyek a leírt javaslatok megvalósítását

szolgálják). Erdők esetében hosszú távon összességében a termőhelyi viszonyokhoz rendelhető potenciális erdőtársulásoknak megfelelő állományokká, illetve élőhelytípusokká alakítás lehet reális, s célállapotként leginkább a zonális erdők (cseres-tölgyesek, gyertyános-tölgyesek, szubmontán bükkösök) jelölhetőek meg.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban (elsősorban a további bolygatások, illetve az erdőterület fragmentálódásának elkerülése érdekében) újabb beépítések, újabb vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, épített közelítőnyomok kialakítása nem javasolt. A jelenlegi, éppen csak érintőleges turistaút-hálózat bővítése nem indokolt. A meglévő műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. A Gortva-tó feletti hegyoldal egykor szénbányák által megbolygatott felszíne már teljesen beerdősült, ennek bányarekultivációs célzatú megbolygatása – ahogyan az a 15/1998. (VI. 15.) önkormányzati rendelettel kihirdetett (többször módosított) helyi építési szabályzatból a Salgótarján 0103 hrsz.-re vonatkozóan kirajzolódik – nem indokolt, a másodlagos felszínen ma már a növényzet rekonstrukciójának megvalósítása a releváns feladat. A Tehenesi-bánya környezetében, a regenerálódó növényzetű területen (a térség egészén érvényesítendő tábla-egységesítési folyamat keretében) információs táblák elhelyezhetőek.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési és rekonstrukciós javaslatok többféle élőhelytípusra fogalmazódtak meg. Az érintett területek közös jellemzője, hogy a korábbi területhasználati formák (szántóművelés, legeltetés, szénbányászat, kőbányászat) után, a művelés felhagyásával regenerációs folyamatok indultak meg rajtuk. A későbbi kezelés/gazdálkodás függvényében a jelenkori állapot nagyon különböző, de a mozaikosság, a fajgazdagság, a pionír fafajok jelenléte, a szekunder szukcessziós folyamatok érvényesülése és a bolygatások nyomán megjelent idegenhonos lágyszárúak és fásszárúak terjeszkedése hasonlóvá teszi ezeket a területeket. Közös célként egy zavaró elemek nélküli, stabilizálódó, regenerálódó jövőbeni pályát vázoltunk fel, melynek két lehetséges végpontját a természetközeli állapotú gyepek és a jó szerkezetű, kedvező fajösszetételű, zárt erdők adják.

3.2.1.7.KE-7 kezelési egység: Származék és idegenhonos fafajú erdők

a) A kezelési egység meghatározása:

Idegenhonos fafajok (fenyők, akác) által uralt, csak nagyon kevés őshonos lombos fafajt tartalmazó, mesterségesen létrehozott, vagy agresszíven terjedő fafaj (akác) szubspontán (pl. vízmosásban való) terjeszkedése révén kialakult erdők tartoznak ebbe a kezelési egységbe. Kisebb-nagyobb érintett területek a tervezési terület több pontján is előfordulnak.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: akácültetvények (S1), ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4), egyéb ültetett tájidegen fenyvesek (S5) / Natura 2000: nincs érintettség
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nincs érintettség
- érintett földrészetek: Salgótarján 0103a*, 0110g* (a csillaggal [*] jelölt földrészetek érintettsége csak részleges)

- érintett erdőrészek: Salgótarján 451/C*, 452/C*, 452/G*, 452/CE2*, 453/C* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományok vágásos üzemmódba sorolt erdőrészletbe, egyéb részletbe, vagy erdőtervezett területen kívülre (!) esnek, bennük mindenféle tevékenységet az idegenhonos fafajok visszaszorítása, az állományok őshonos lombos fafajú erdőkké való átalakítása érdekében kell végezni.

Általános erdőkezelési javaslatok:

- Középkorú állományokban a nevelővágások (törzskiválasztó és növedékfokozó gyéritések) során az őshonos lombos fafajok (bükk, kocsánytalan tölgy, gyertyán, cser, elegyfák) egyedeinek kímélete, az őshonos fafajok szerepének növelése.
- Középkorú (luc- és erdeifenyves) állományokban a lombkoronaszint erőteljesebb fellazítása, a nevelővágások térben változó eréllyel való elvégzése. Változatos záródású, a meglevő újulatfoltok és alsó szintű faegyedek megerősítését, illetve további felújulást biztosító állományszerkezet kialakítása.
- Fenyvesekben a véghasználati jellegű munkák és a vegyeskorúsítás lehetőség szerint egyidejű megvalósítása az állományok hosszú időszakra elnyújtott átalakításával (amennyiben azok egészségi állapota ezt lehetővé teszi).
- A véghasználati/átalakítási munkák során a lombos facsoportok és állományrészek hagyásfacsoportként való kijelölése, érintetlenül (cserjeszintjükkel együtt) történő megtartása.
- A hagyásfacsoportokon belül fekvő holtfa minél nagyobb mértékű (hektáronként min. 5 m³) visszahagyása.
- A tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az őshonos fafajú odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása a fakitermelések során.
- Fenyvesekben a tarvágások területének minimalizálása (a Salgótarján 453/C erdőrészletben előforduló lucos állományok különösen meredek, vízmosásos termőhelyen állnak). A levágott állományrészek helyén szükség szerint (részleges talajelőkészítést követően) mesterséges erdősítés vagy állománykiegészítés végzése. Az ültetések során a termőhelyi viszonyoknak megfelelő fő- és elegyfajfajok alkalmazása.
- Akácok esetében kis területű tarvágásokat követő átalakítási munkák indítása. A levágott területeken részleges talajelőkészítést követő mesterséges erdősítés a termőhelyi viszonyoknak megfelelő fő- és elegyfajfajokkal.
- Az akácos vágásterületeken a fakitermelést követően a kivágott akácok sarjainak utókezelése, szükség esetén vegyszeres technológiával. A fakitermelést megelőzően az akáctörzsek kezelésére vegyszeres injektálás is alkalmazható.
- Hosszú távon a zonális erdőkre (cseres-tölgyesekre, gyertyános-tölgyesekre, bükkösökre) jellemző fajösszetétel közelítése, távlatilag a „KE-1” kezelési egységnél megfogalmazott kezelési irányelvek fokozatos életbe léptetése.
- A vágásterületen történő égetés mellőzése, illetve az égetések minimalizálása. A vágástéri hulladék aprítással történő feldolgozása.

- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó általános előírásokat az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról 2009. évi XXXVII. tv., valamint a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. (speciálisan a 33. §) tartalmazza. Ezen felül a körzeti erdőterv szerinti erdőgazdálkodás szabályait is rögzítő 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet számos helyi szintre megfogalmazott előírást is ad (itt most csak a kezelési egység szempontjából releváns tételeket említjük):

- Az átmeneti és kultúrerdőkben, valamint a faültetvényekben – ahol arra lehetőség van, de különösen erdeifenyves főfafajú erdőkben – megfelelő csoportos jellegű gyérítési módszerek alkalmazásával elő kell segíteni az őshonos fafajok előretörését.
- Nevelővágások során az odúlakó madarak és emlősök számára kiemelt fontosságú odvas fákat, a lábon álló holtfát, facsonkokat, a terebélyes koronájú böhöncöket, valamint a ragadozómadár-fészket hordozó fákat kímélni kell, hektáronként legalább 5 ilyen egyedet vissza kell hagyni.
- Az idegenhonos főfafajú erdők nevelővágásainak végrehajtása során az ott előforduló, az erdészeti tájban őshonos fafajú, állékony faegyedeket kímélni kell.
- A fakitermelések során az erdészeti tájban őshonos fafajú faegyedek lehetséges kíméletére – véghasználat esetén hagyásfaként vagy hagyásfa csoport részeként történő visszahagyására – akkor is törekedni kell, ha az adott fafaj az erdőtervben nincs önálló fafajsorként nyilvántartva.
- Nem őshonos főfafajú erdők véghasználatakor az erdőrésztletben előforduló őshonos fafajok valamennyi állékony egyede visszahagyandó.
- Az erdőlakó és/vagy erdőben is táplálkozó denevérfajok élőhelyének biztosítása érdekében a megfelelő cserjeborítás fenntartására (a cserjeszint fakitermelési munkák során való megtartására) kiemelt figyelmet kell fordítani.
- A rakodókat olyan állapotban kell tartani, hogy az ott megjelenő inváziós fajokból álló gyomnövényzet ne okozzon természetvédelmi problémát.
- A vegetációs időszak a körzetben április 1-től augusztus 31-ig tart, a fakitermelések időbeli ütemezését ennek megfelelően kell tervezni.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal. [<i>Magyarázat: Termőhelytől függően tölgyes, gyertyános-tölgyes vagy bükkös állománnyal</i>]
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megővése.
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a tájhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
E70	<p>Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az idegenhonos fafajok által uralt, de 25%-nál kisebb arányban sok helyütt őshonos lombos fafajokat is tartalmazó állományokat hosszú távon a termőhelyi viszonyokhoz rendelhető potenciális erdőtársulásoknak megfelelő állományokká, illetve élőhelytípusokká kell alakítani. A célállapotként megjelölhető élőhelytípusok leginkább zonális erdők (cseres-tölgyesek, gyertyános-tölgyesek, szubmontán bükkösök). A fafajcserés átalakítások során a lehetőségek szerint építeni kell a meglévő lombos vázra és a természetes (a területen fellépő, aránylag erős vadhatás ellenére így-úgy működő) erdődinamikai folyamatokra. Az idegenhonos fafajú állományrészek letermelésekor a lombos állományrészek, faegyedek, idős lombos facsoportok hagyásfa-csoportként való visszahagyása kívánatos. Az akácos, vagy erősen akácosodó állományokban az agresszíven fellépő fafaj visszaszorítása érdekében – körültekintéssel, illetve a megfelelő engedélyek beszerzését követően – vegyszeres kezelés is végezhető. Az átalakítási folyamatok részletesebb megtervezésére a körzeti erdőtervezés keretei között nyílik lehetőség (a 2015-2024 között érvényben levő erdőterv már több ilyen előírást, illetve fakitermelési lehetőséget tartalmaz).

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban (elsősorban az erdőterület fragmentálódásának elkerülése érdekében) újabb beépítések, újabb vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak és épített közelítőnyomok kialakítása nem javasolt. Az állományok a Szarufa-bércen, a Gortva-tónál és a Vadókás lejtőjén a szomszédos nyílt területek (gyepek) felől megközelíthetők. Turistaút az állományokat nem érinti, kialakítása nem is indokolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési és rekonstrukciós javaslatok megfogalmazására abban a megközelítésben került sor, miszerint a dominánsan nem őshonos fafajokból álló erdőket a védett természeti területekre vonatkozó általános természetvédelmi irányelvek és előírások alapján hosszú távon (lehetőleg fokozatosan, vagy kis területű tarvágásokkal) a termőhelyi viszonyokhoz rendelhető potenciális erdőtársulásoknak megfelelő állományokká, illetve élőhelytípusokká kell alakítani. A javasolt átalakítások a védelmi (talajvédelmi, tájképvédelmi) funkciók megtartását, az idegenhonos fafajok visszaszorítását, lombos állományrészek és az öreg hagyásfák megőrzését, az őshonos fafajú, elegyes állományok kialakítását egyaránt lehetővé teszik, illetve biztosítják.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Erdős élőhelytípusok esetében rekonstrukciós munkák elsősorban az erdőszerkezeti mutatók (pl. elegyesség, mozaikosság, színteztettség, holtfa és mikroélőhelyek mennyisége) javításával, valamint az idegenhonos fafajok (különböző fafajú fenyvesek és akácok) állományainak fokozatos átalakításával, felszámolásával történhetnek. Jelentős rekonstrukciós helyszín lehet a Gortva-tó környéke és a Tehenesi bánya területe, ahol idegenhonos fásszárúak visszaszorítása tekintetében jelentősebb feladatok adódnak. A Rónafalu felé eső peremeken több helyütt megjelent már a cseh japánkeserűfű (*Fallopia x bohemica*), amelynek kisebb, erdőkkel határos állományainak felszámolására célirányos rekonstrukciós tevékenységek tervezhetők.

A kevés számú, kis kiterjedésű gyepterületeken érdemi rekonstrukciók alig végezhetők. A Salgótarján 01045/1 és 01045/2 földrészletek többé-kevésbé kezelt területe az állami tulajdonú erdőtömbök felé (a szegélyek kitisztításával és szelektív cserjeirtással) növelhető. Emellett a Tehenesi-bánya feletti peremen és a bányaudvaron adódnak még gyepeket érintő rekonstrukciós feladatok. Egyéb, különleges élőhelyfejlesztési feladat terven belüli megfogalmazására nem került sor (a Gortva-tó kapcsán sem).

A részletesebb élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a fenntartási terv munkarész 3.2.1. pontja alatt, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál adtuk.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló közösségi jelentőségű fajok populációinak védelmét és megtartását elsősorban a javasolt élőhelykezelési, élőhelyfenntartási intézkedésekkel látjuk biztosítottnak. A Gortva-tó kapcsán megfogalmazott fenntartási irányelvek a víztesthez a felszínen, vagy a vízszint alatt kötődő valamennyi faj – lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*) – védelmét szolgálják. A szaproxilofág rovarok életfeltételeit az öreg, száradópusztuló kocsánytalan tölgyek, cserekek és bükkök minél hosszabb távon való megőrzése, illetve az álló-fekvő holtfa mennyiségének gyarapítása szolgálja. Az erdőlakó denevérfajok védelméhez a meglévő odvas fák és elvált kérgű álló holtfák megtartása, illetve folyamatos jelenlétének biztosítása, továbbá a zavarások elkerülése, mérséklése szükséges. A közösségi jelentőségű fajok megőrzése mindezek alapján célirányos, kifejezetten fajvédelmi profillal indított védelmi programot nem igényel, a védelmi célok közvetett úton elérhetők.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

Az elmúlt egy-két évtizedben elsősorban a botanikai és madártani vonatkozású kutatások voltak kifejezetten részletesek és szisztematikus feltárássra törekvők a térségben. Elkészült és megjelent a tervezési területet is magába foglaló tájegység (Nógrád-Gömöri bazaltvidék) vegetációját és flóráját részletesen feldolgozó munka (2003, 2004), az állatvilágon belül leginkább kutatott madárfaunáról pedig közvetlenül az ezredforduló előtt (1997, 1999) készültek részletes összeállítások (a terület e tekintetben azóta is intenzíven kutatott). A további gerinces és gerinctelen fajcsoportok (pl. kétéltűek, hüllők, lepkék, bogarak) esetében inkább szórványos adatgyűjtésekről beszélhetünk, de a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai és külső kutatók tevékenysége folytán ezekre a fajokra is meglehetősen sok biotikai adat gyűlt össze.

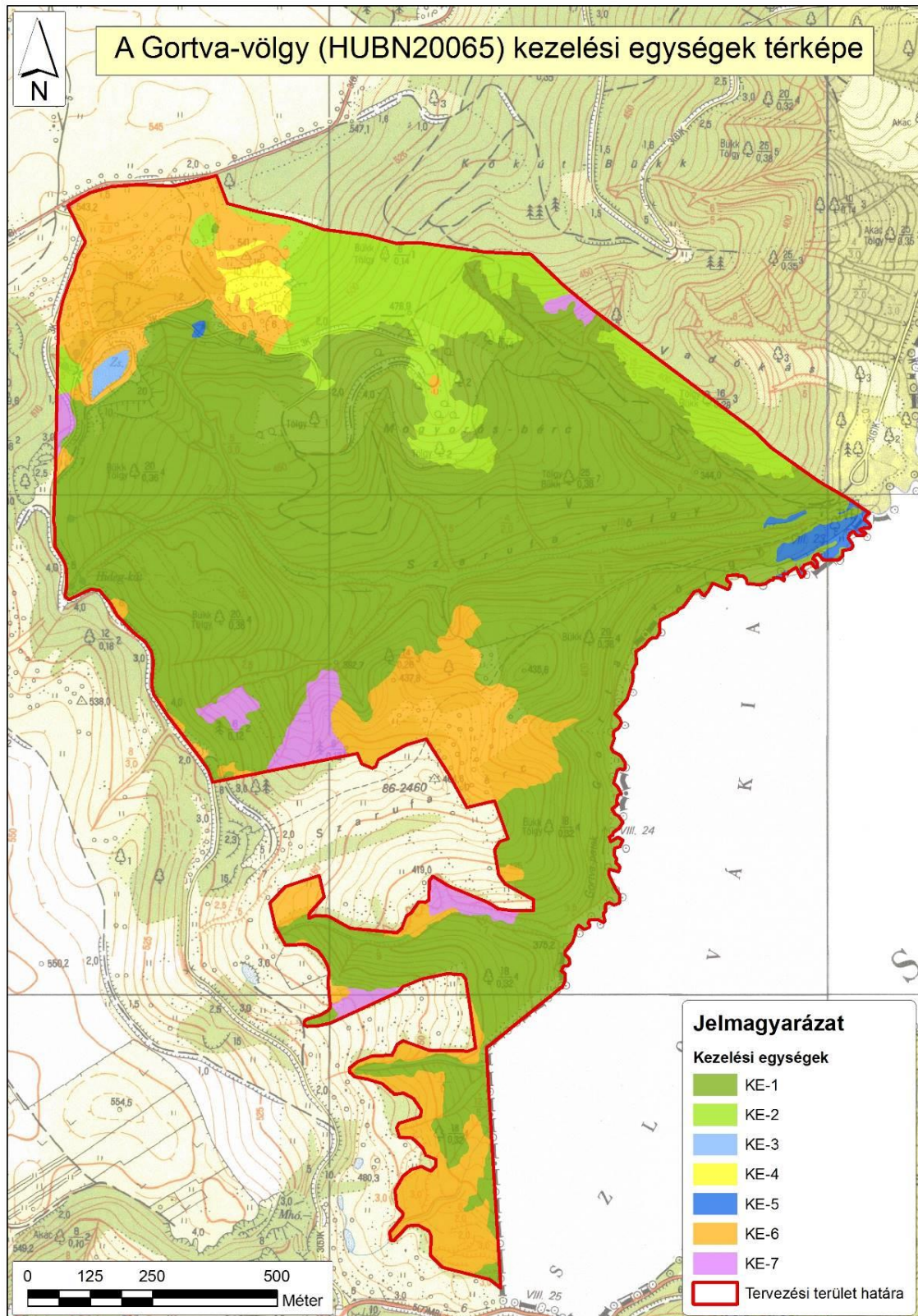
A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében kutatás, élőhelyterképezés nem folyt a területen, 2016-ban viszont elkészült a terület új élőhelyterképe és a Natura 2000 fenntartási terv megalapozásához ugyanebben az évben (illetve a megelőző években) több fajcsoport vonatkozásában is folytak felmérések:

- Denevérfaunisztikai vizsgálatok hangscapdával (2014-2015).
- Szitakötő faunisztikai vizsgálatok, különös tekintettel a lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*) előfordulására (2017).
- Halfaunisztikai vizsgálatok, különös tekintettel a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) előfordulására (2017).

A jövőbeli kutatások részben további biotikai (florisztikai- és faunisztikai) adatokat kell, hogy szolgáltatassanak, elsősorban a védett és közösségi jelentőségű fajokra vonatkozóan. Emellett fontos feladat lenne a területen folyó természetvédelmi kezelésekhöz, illetve egyéb, természetvédelmi célokat is szolgáló beavatkozásokhoz, rekonstrukciós és fenntartási jellegű munkákhoz (pl. fenyvesek és akácok átalakítása, az akác kiszorítása, rétek-gyeprek rekonstrukciója) kapcsolódó hatásmonitorozás végzése is.

3.2.5. Mellékletek

A kezelési egységek lehatárolását mutató térkép (2018):

A kezelési egységek összefoglaló táblázata (a csillaggal (*) jelölt hrsz.-ek és erdőrészek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett hrsz.-ek	Érintett erdőrészek
KE-1	Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök	106,86	Salgótarján 0103c*, 0103d*, 0110f*, 0110g*	Salgótarján 446/A, 451/A*, 451/C*, 451/D*, 451/E, 451/F*, 451/G, 451/H, 451/CE*, 452/A*, 452/B, 452/C*, 452/C*, 452/D*, 452/G*, 452/CE1*, 453/A*, 453/B*, 453/C*, 453/D*, 453/E*, 453/F
KE-2	Cseres-kocsánytalan tölgyesek	15,00	Salgótarján 0103a*, 0110d*, 0110f*, 0110g*	Salgótarján 451/B, 451/C*, 451/D*, 451/F
KE-3	Gortva-tó / Eutróf állóvíz nádas szegéllyel	0,37	Salgótarján 0103b	-
KE-4	Félszáraz gyepesek és sztyeprétek	1,22	Salgótarján 0110f*	-
KE-5	Égerligetek	1,11	Salgótarján 0110g*	Salgótarján 451/A*, 451/D*, 451/CE*, 452/A*
KE-6	Regenerálódó erdők, cserjések és gyepesek	26,83	Salgótarján 0103a*, 0103c*, 0103d*, 0110a, 0110b, 0110c, 0110d*, 0110f*, 0110g*, 01045/1, 01045/2	Salgótarján 451/CE*, 452/C*, 452/D*, 452/G*, 452/TI, 452/CE1*, 452/CE2*, 453/A*, 453/B*, 453/C*, 453/D*, 453/E*
KE-7	Származék és idegenhonos fafajú erdők	3,94	Salgótarján 0103a*, 0110g*	Salgótarján 451/C*, 452/C*, 452/G*, 452/CE2*, 453/C*

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, tehát a területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó. A tervezési terület teljesen átfed Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet, így a 6/2010. (III. 31.) KvVM rendeletben kihirdetett természetvédelmi kezelési tervben megjelenő korlátozásokat is figyelembe kell venni.

A tervezési terület jellemzően erdővel fedett, ennek megfelelően az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján a művelési ágak között az erdő a meghatározó tétel (89,39%). A tervezési terület zöme (94,94%) állami tulajdonú, a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság (Eger) vagyonkezelésében levő erdőtömb. Az egykori szénbánya meddőhányóját és az ott kialakult vízállást (Gortva-tó) magába foglaló Salgótarján 0103 hrsz. területe egyesületi tulajdonban (4,29%) van. Magántulajdonú földrészletek csak a tervezési terület északnyugati részén, található, ennek a két – gyeper és szántó művelési ágú – ingatlan (Salgótarján 01045/1, 01045/2 hrsz.-ek) a területi aránya viszont csak 0,77%.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

Az Európai Unió mezőgazdasági támogatási rendszere, a közös agrárpolitika (KAP) két pilléren nyugszik: az első pillér (KAP I.) a közvetlen támogatásokat és a piaci intézkedéseket finanszírozza, teljes egészében az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) terhére. A második pillér (KAP II.) az unió vidékfejlesztési politikáját szolgálja, melyet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) regionális vagy nemzeti források társfinanszírozásával működtet.

A Natura 2000 területen gazdálkodók a KAP I. pillér támogatásain túlmenően részesedhetnek a KAP II. pillér forrásaiból is, melyeket a 2014-2020 közötti időszakra Magyarországon a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 tartalmaz. A betartandó előírásokat a 2015-2018 között folyamatosan megjelentetett pályázati felhívások foglalják magukba. A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatások egy részének felhasználása még nem zárult le, az ezekről szóló jogcímrendeletek továbbra is hatályban maradnak mindaddig, amíg történik belőlük kifizetés – ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

A 2014-2020 közötti időszak végéhez közeledve – hasonlóan a 2007-2013 közötti időszak végéhez – átmeneti szabályokat terjesztett elő az Európai Bizottság. Ennek értelmében a 2021. évre egy átmeneti időszakot hirdettek meg, amelyben a KAP II. pillért érintően többek között a terület- és állatlétszám alapú vidékfejlesztési támogatásokat – amelyek jellemzően több éves kötelezettségvállalásúak – meghosszabbíthatja a tagállam. Az átmeneti évben várhatóan a KAP I. pillér alá tartozó közvetlen támogatások is elérhetőek lesznek a jelenlegi feltételek mellett. Az átmeneti szabályok miatt az új tervezési ciklus előre láthatóan 2022-től indul, és 2027-ig tart.

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról aktualizált összefoglalás található az állami természetvédelem honlapján:

http://termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/N2k_fennterv/3_%20mell%C3%A9klet_aktualizalt_041219.pdf

Továbbá a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 jelenleg elérhető pályázati felhívásai megtekinthetők az alábbi linken: <https://www.palyazat.gov.hu/doc/4523>

A jelenlegi támogatási időszakban a Vidékfejlesztési Program keretében számos olyan intézkedés elérhető, ahol a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben.

Legfontosabbak ezek közül a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetők el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 intézkedés mellett jogosultak többek között az egységes területalapú támogatásra (SAPS) is.

Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelemkiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, melynek összege az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változik.

Az önkéntesen vállalt előírások elsősorban az agrár-környezetgazdálkodás, ökológiai gazdálkodás és az erdészet, erdő-környezetvédelem, természetmegőrzés témakörébe integrálódnak.

Az agrár-környezetgazdálkodási (AKG) kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során. Amennyiben a gazdálkodó az adott Natura 2000 gyepterület vonatkozásában kompenzációs támogatás igénybevételére jogosult, úgy a gyepterületeket érintő AKG tematikus előírás csoportok esetén a támogatási összeg a kompenzációs támogatás összegével csökkentésre kerül.

Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetők (pl. természeti katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár, biotikus károsítás) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, másodlagos erdőkárok megelőzésére, illetve erdőszerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került.

Támogatás vehető még igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, és ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás, a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

A tervezési területen magánerdők nincsenek, így a speciálisan ennek a szektornak biztosított támogatások, illetve kompenzáció esetünkben nem vehető igénybe.

A terület adottságai (ingatlan- és erdészeti nyilvántartás, tulajdonviszonyok) függvényében az alábbi releváns a tervezési területen is elérhető támogatások adhatók meg:

KAP II. pillér - Erdészeti támogatások

- 1) VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

- 2) VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése
- 3) VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése
- 4) VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
- 5) VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
- 6) VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
- 7) VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A terület tulajdonosi és földhasznosítási adottságaiból adódóan, illetve mert a jelenlegi támogatási rendszer hatékonyságára vonatkozó részletes vizsgálati eredmények nem állnak rendelkezésre, a fentebb felsoroltak megerősítéséhez, illetve újabb agrártámogatási jogcímek kidolgozásához megalapozott, részletes javaslatot nem tudunk tenni. Új javaslatok teljes körű kidolgozásához előbb a működő támogatási programok hatékonyságáról kellene reális helyzetképet kapnunk, s ehhez kellene vizsgálni a jelenlegi támogatás-igénylések és támogatottság mértékét, a futó programok megfelelőségét. Mindezekről függetlenül ugyanakkor megfogalmazható néhány olyan támogatási célterület, amelyek figyelembe vételével a 2020-tól kezdődő európai uniós támogatási ciklus időtartamára – önállóan vagy más programokba integráltan – a tervezési terület közösségi jelentőségű természeti értékeinek fenntartása érdekében (összhangban a fenntartási tervben megfogalmazott természetvédelmi célkitűzésekkel) részletes, operatíván működő (akár az állami tulajdonú területek vagyongazdálkodási számára is elérhető) támogatási jogcímek dolgozhatók ki:

- A termőhelyi viszonyoknak megfelelő, őshonos elegyfajok fokozott jelenlétének biztosítása, továbbá a különleges erdei mikroélőhelyeket nyújtó biotópok kijelölése középkorú-idős, gazdálkodás alatt álló (vágásos, átmeneti vagy örökzöld üzemlétszámú) erdőben.
- Az álló és fekvő holtfa mennyiségének növelése a középkorú-idős, gazdálkodás alatt álló (vágásos, átmeneti vagy örökzöld üzemlétszámú) erdőben.
- Hagyásfa-csoportok, érintetlenül visszamaradó (nem védendő jellegű!) állományrészek elhatárolása gazdálkodás alatt álló (vágásos, átmeneti vagy örökzöld üzemlétszámú) erdőben.
- Folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodási üzemlétszámú (az átmeneti és örökzöld üzemlétszámú) alkalmazása gazdálkodással érintett állami erdőterületeken.
- Idegenhonos fajok állományok fajokcserés szerkezetátalakítása, a lehetőségekhez képest fokozatos, a tarvágásos technológiától minél távolabb eső megoldásokkal.
- Agresszíven terjeszkedő idegenhonos fajok szórványosan megjelenő – az inváziós folyamat kezdeti stádiumát jelentő – egyedeknek, foltjainak felszámolása.
- Kíméletes, a talajfelszín és a növényzetet (visszamaradó állományt, közbeeső gyepterületeket stb.) egyaránt kímélő faanyagmozgatási technológiák alkalmazása (állami szektor részére).
- Irtásrétek, erdők közé ékelődő különböző gyepterületek fenntartása, jellegüktől és természeti értékeiktől függően kaszálással, szárazzással, szelektív cserjeirtással (kiemelten az érintett jelölő fajok vagy élőhelyek speciális ökológiai igényeire).

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területen az elmúlt években természetvédelmi célú élőhelykezeléseket, illetve fajmegőrzési programokat támogató pályázatok nem futottak. A terület idegenhonos fafajú erdei nem szerepelnek a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság 2017-ben indult KEHOP 4.1.0 pályázati programjában („Őshonos fafajok a hazai erdőkbe – Tájidegen erdőállományok és fásítások átalakításának megkezdése, erdők természetvédelmi kezelése a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság területén”) sem.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési folyamat során a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban: <https://www.bnpi.hu/hu/natura-2000-fenntartasi-tervek>

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazolós tértivevény	Üisz: 34-15/1/2017. 13 levél kiküldése érintetteknek + elektronikus levél (ismert címek esetén)	2017.06.12
Nyomtatott tájékoztató	A BNPI elkészített egy Natura 2000 dossziét, mely a tervezéssel és a Natura 2000 területekkel kapcsolatban számos információval látja el a célzott érintettek körét (elsősorban: gazdálkodók, földhasználók). A dossziéba elhelyeztük a hatályos Natura 2000 gyepek és erdőtüntetői rendelethez, kaszálási bejelentőket, gyepterhelési útmutatót).	A fórumon a jelenlevőknek átadott dossziék száma (18 db)	2017.06.20
Fórum (összes érintett)	Jelenléti ív, emlékeztető, fotódokumentáció	Üisz: 34-15/1/2017. Fórum résztvevők száma: 15 fő	2017.06.20
Önkormányzati közzététel	Igazolás az önkormányzat részéről	Üisz: 34-15/2/2017.	2017.06.12
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	https://www.bnpi.hu/hu/natura-2000-fenntartasi-tervek	2017.06.08

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Gazdálkodók, területhasználók	Vásárhelyi Pál Horgászegyesület, Ipoly Erdő Zrt.
Vadgazdálkodók	Vadászatra jogosult: Ipoly Erdő Zrt.
Önkormányzat	Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata
Hatóságok	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> Nógrád Megyei Kormányhivatal Agrár- és Vidékfejlesztést Támogató Főosztály Heves Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály Nógrád Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földhivatali Főosztály Salgótarjáni Járási Hivatal Agrárügyi Főosztály Földhivatali Osztály Nógrád Megyei Kormányhivatal Salgótarjáni Járási Hivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya
Civil szervezetek, köztisztviselők	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Nógrád Megyei Igazgatósága Országos Magyar Vadászkamara Nógrád Megyei Területi Szervezete Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Nógrád Megyei HCS Novohrad - Nógrád Geopark Nonprofit Kft. Zöld Út Természetjárók Egyesülete
Helyi lakosság	Az érintett település lakosai

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A Nógrád megyei Kormányhivatal Salgótarjáni Járási Hivatalának Hatósági Főosztályának Építésügyi és Örökségvédelmi Osztálya nyilatkozatot küldött a tervkészítők felé, melyben jelezték, hogy „a tárgyi terület nyilvántartott régészeti lelőhelyet nem érint.”

A Nógrád megyei Rendőr-főkapitányság írásban jelezte, hogy a tervvel kapcsolatban észrevétele, javaslata nincs (Hiv. sz. 12000-2841/4/2017.). Felhívta a figyelmet továbbá – hogy mivel a tervezési terület az államhatárt is érintik – hogy a határ menti területek használatát a Magyar Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között a közös államhatár rendjéről és az együttműködésről szóló 1995. június 28-án aláírt nemzetközi szerződés is szabályozza.

A terv pontosítást nem igényelt az észrevétel alapján.

A tervdokumentációval kapcsolatban további – írásos - észrevétel nem érkezett.

4. Felhasznált irodalom

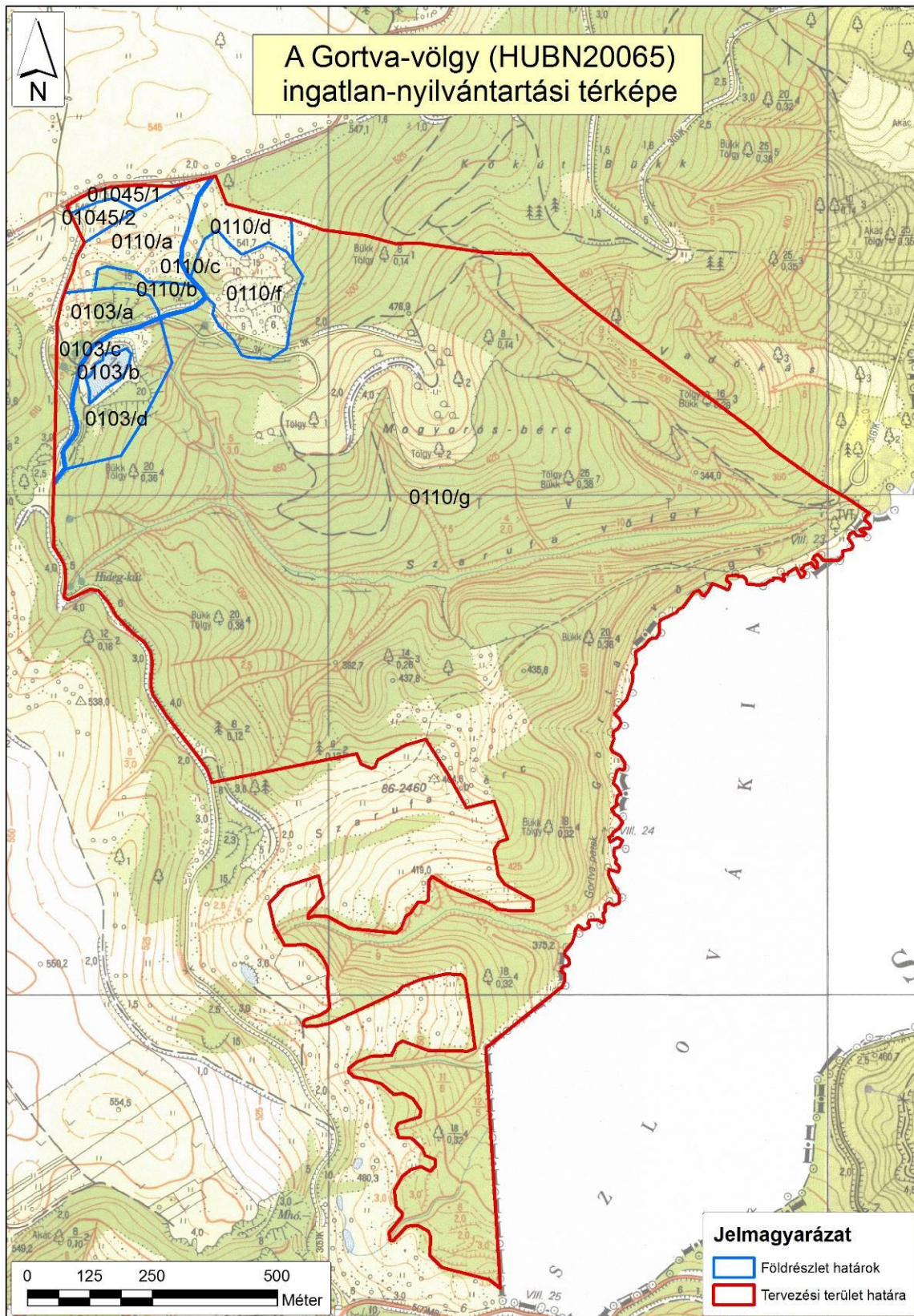
- Bartha D. – Markovics T. – Puskás L. (szerk.) (2014): A folyamatos erdőborítás megvalósításának gyakorlati tapasztalatai. – *Silva naturalis* **4**: 1-268.
- Böloni J. – Molnár Zs. – Kun A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója (ÁNÉR 2011). – MTA ÖBKI, Vácrátót, 441 pp.
- Csiky J. (2003): A nógrád-gömöri bazaltvidék flórája és vegetációja. – *Tilia* **11**: 167-339.
- Csiky J. (2004): A Karancs, a Medves-vidék és a Cerová vrchovina (Nógrád-Gömöri bazaltvidék) flóra- és vegetációtérképezése. – Saját kiadás, Pécs, 451 pp.
- Danszky I. (szerk.) (1963): Magyarország erdőgazdasági tájainak erdőfelújítási, erdőtelepítési irányelvei és eljárásai V. Északi-középhegység erdőgazdasági tájcsoport. – Országos Erdészeti Főigazgatóság, Budapest, 817 pp. + 1 térkép + XXXII.
- Dövényi Z. (szerk.) (2010): Magyarország kistájainak katasztere. (2., átdolgozott és bővített kiadás) – Budapest, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, 876 pp.
- Drexler Sz. – Horváth G. – Karancsi Z. (2003): Turizmus, természetvédelem és tájhasznosítás kapcsolata egy nógrádi kistáj részlet példáján. – *Földrajzi Közlemények* **127**(1-4): 45-62.
- Frank T. (szerk.) (2000): Természet–Erdő–Gazdálkodás. (Az MME Könyvtára 16.) – MME & Pro Silva Hungaria Egyesület, Eger, 214 pp.
- Frank T. – Szmorad F. (2014): Védett erdők természetességi állapotának fenntartása és fejlesztése. (Rosalia Kézikönyvek 2.) – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 160 pp.
- Halász G. (szerk.) (2006): Magyarország erdészeti tájai. – Állami Erdészeti Szolgálat, Budapest, 154 pp. + 1 térkép
- Haraszthy L. (szerk.) (2014): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. – Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány, Csákvár, 956 pp.
- Harka Á. – Sallai Z. (2004): Magyarország halfaunája. – Nimfea Természetvédelmi Egyesület, Szarvas, 269 pp.
- Horváth G. – Munkácsy B. – Pintér Z. – Csiky J. – Karancsi Z. – Prakfalvi P. (1997): A Medves. – *Földrajzi Értesítő* **46**(3-4): 217-248.
- Kiss G. – Baráz Cs. – Gaálová, K. – Judik B. (szerk.) (2007): A Karancs-Medves és a Cseres-hegység Tájvédelmi Körzet. Nógrád és Gömör határán. – Bükk Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 382 pp. + 1 térkép
- Korda M. (2016): Az erdőgazdálkodás hatása az erdők biológiai sokféleségére (Tanulmánygyűjtemény). – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 682 pp.
- Marosi S. – Somogyi S. (szerk.) (1990): Magyarország kistájainak katasztere I-II. – MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 1026 pp.
- Tímár G. (2014): Natura 2000 elővizsgálati dokumentáció a körzeti erdőtervezés során az erdőgazdálkodásra vonatkozóan megállapított előírás-javaslatoknak a Salgótarjáni erdőtervezési körzet területén található Natura 2000 területekre, valamint a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok és fajok természetvédelmi helyzetére gyakorolt hatásainak értékeléséről. – Kézirat, Heves Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága, Vác, 35 pp.
- Varga B. (szerk.) (2013): A folyamatos erdőborítás fenntartása melletti erdőgazdálkodás alapjai. – *Silva Naturalis* **1**: 1-251.
- Földművelésügyi Minisztérium, Környezetügyért Felelős Helyettes Államtitkárság - Természetmegőrzési Főosztály (szerk.) (2018): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. – Budapest, 40 pp.

Világháló helyek:

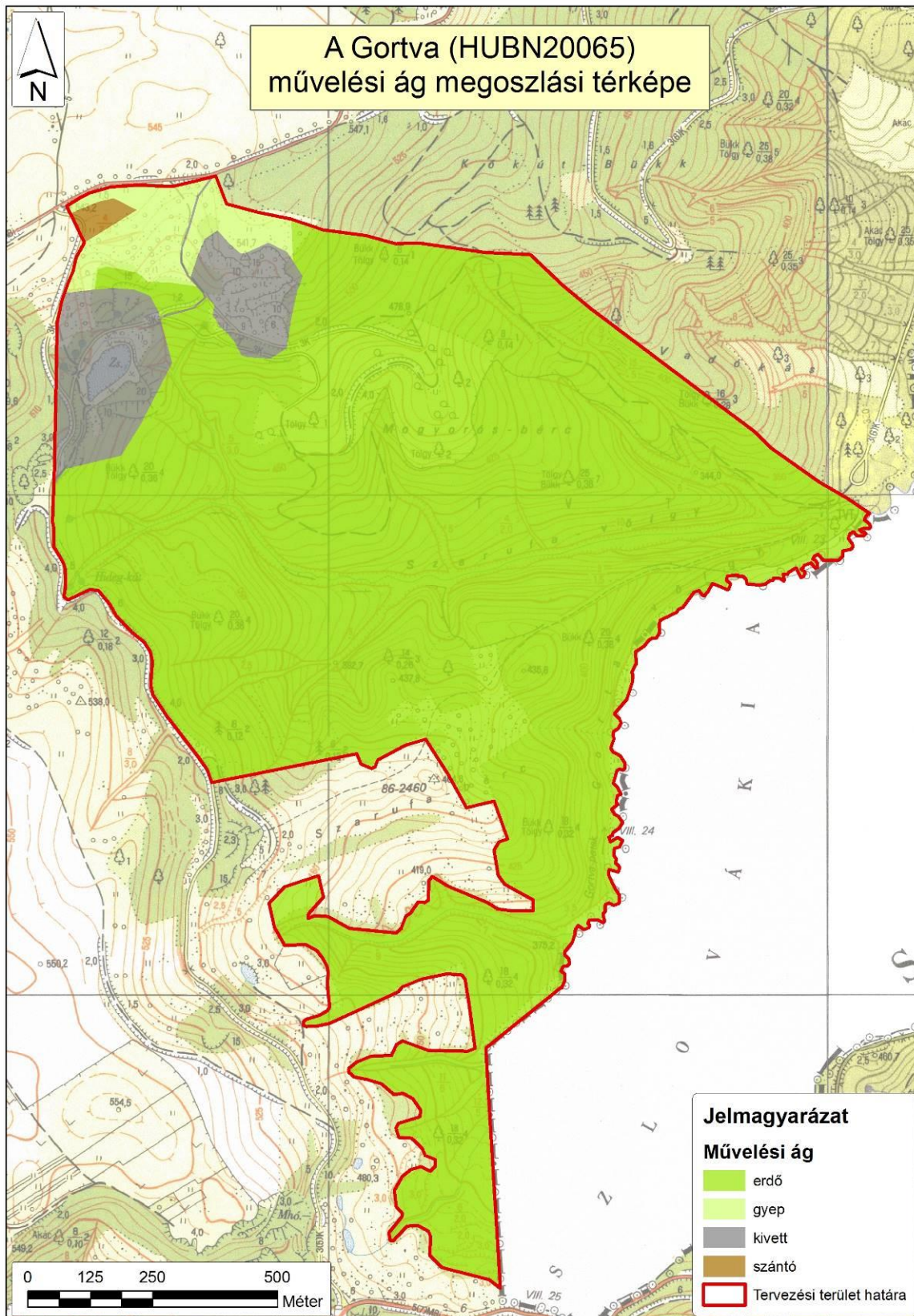
https://www.nebih.gov.hu/szakteruletek/szakteruletek/erdeszeti_igazgatosag/erdeszeti_szakteruletek/erdotervezes/korz_erd
<http://erdoterkep.nebih.gov.hu/>
<https://www.mepar.hu/mepar/>
<http://www.utadat.hu/>
<http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>
http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal
<http://natura2000.eea.europa.eu>

5. Térképek

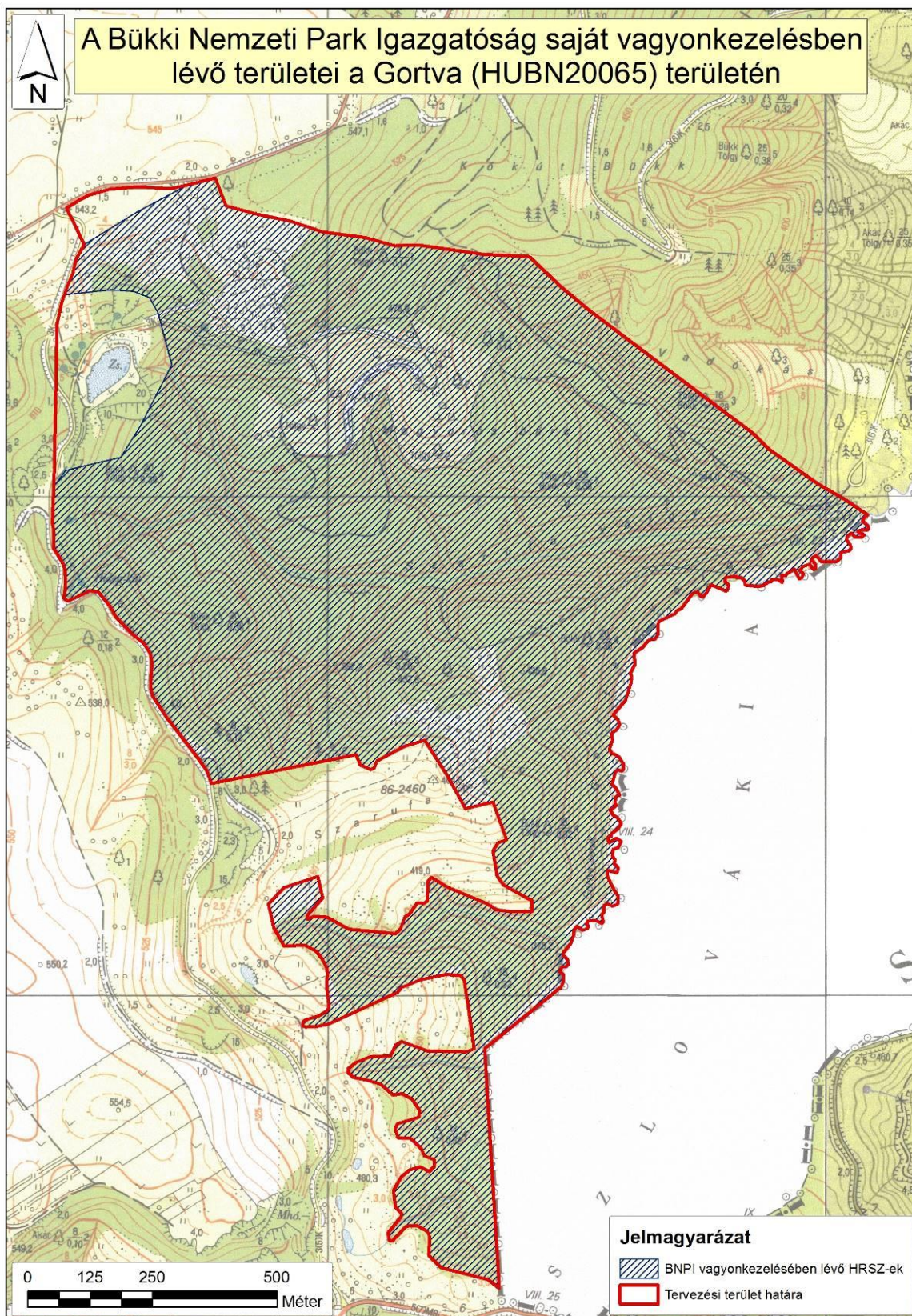
- 1) A tervezési terület áttekintő térképe
- 2) A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe
- 3) A tervezési terület művelési ág megoszlási térképe
- 4) A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő ingatlanok térképe
- 5) A tervezési terület erdészeti térképe
- 6) Az országos ökológiai hálózat térképe
- 7) A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján)
- 8) A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelytérképe

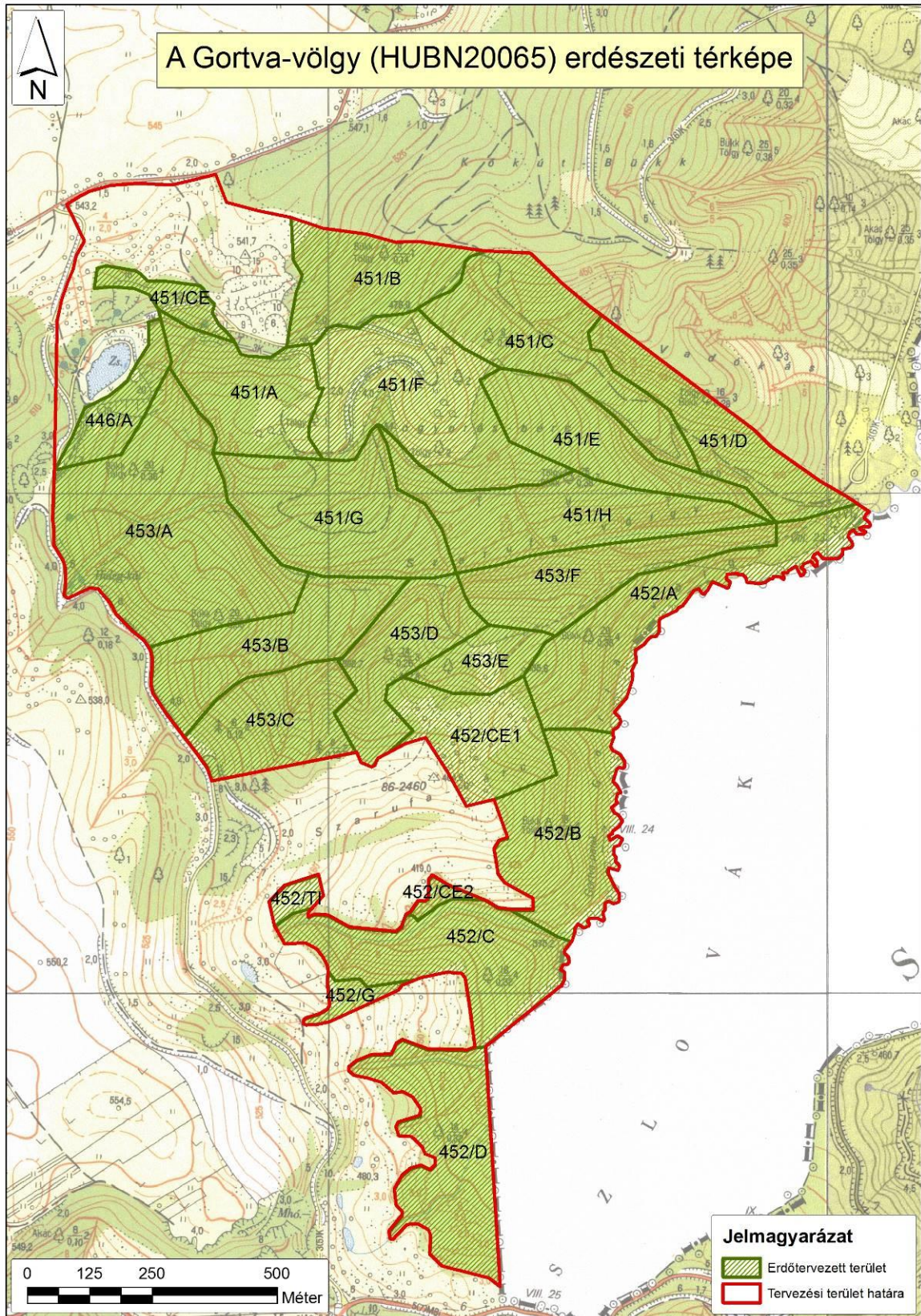
2. ábra: A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe (2017)

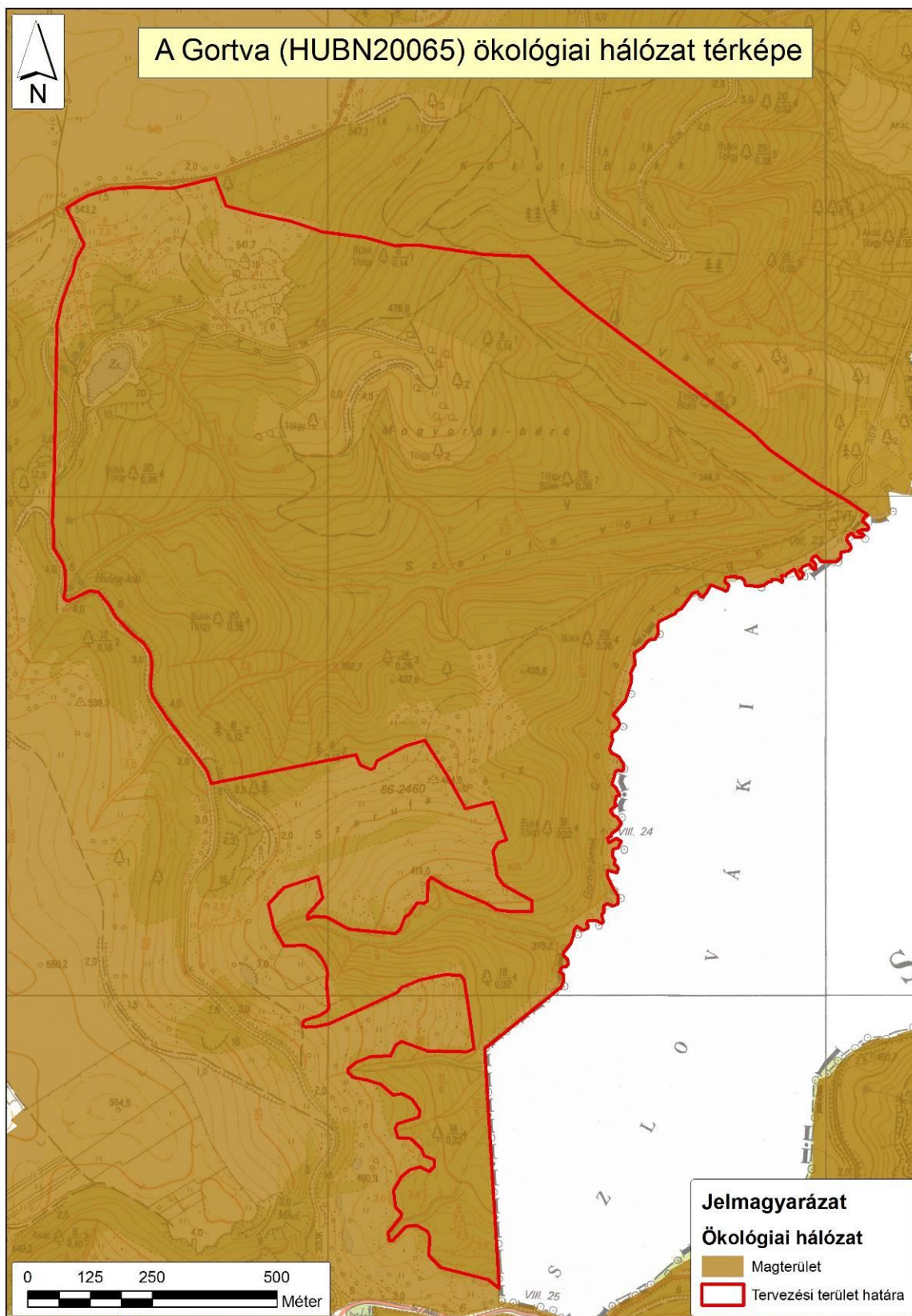
3. ábra: A tervezési terület művelési ág megoszlási térképe (2017)

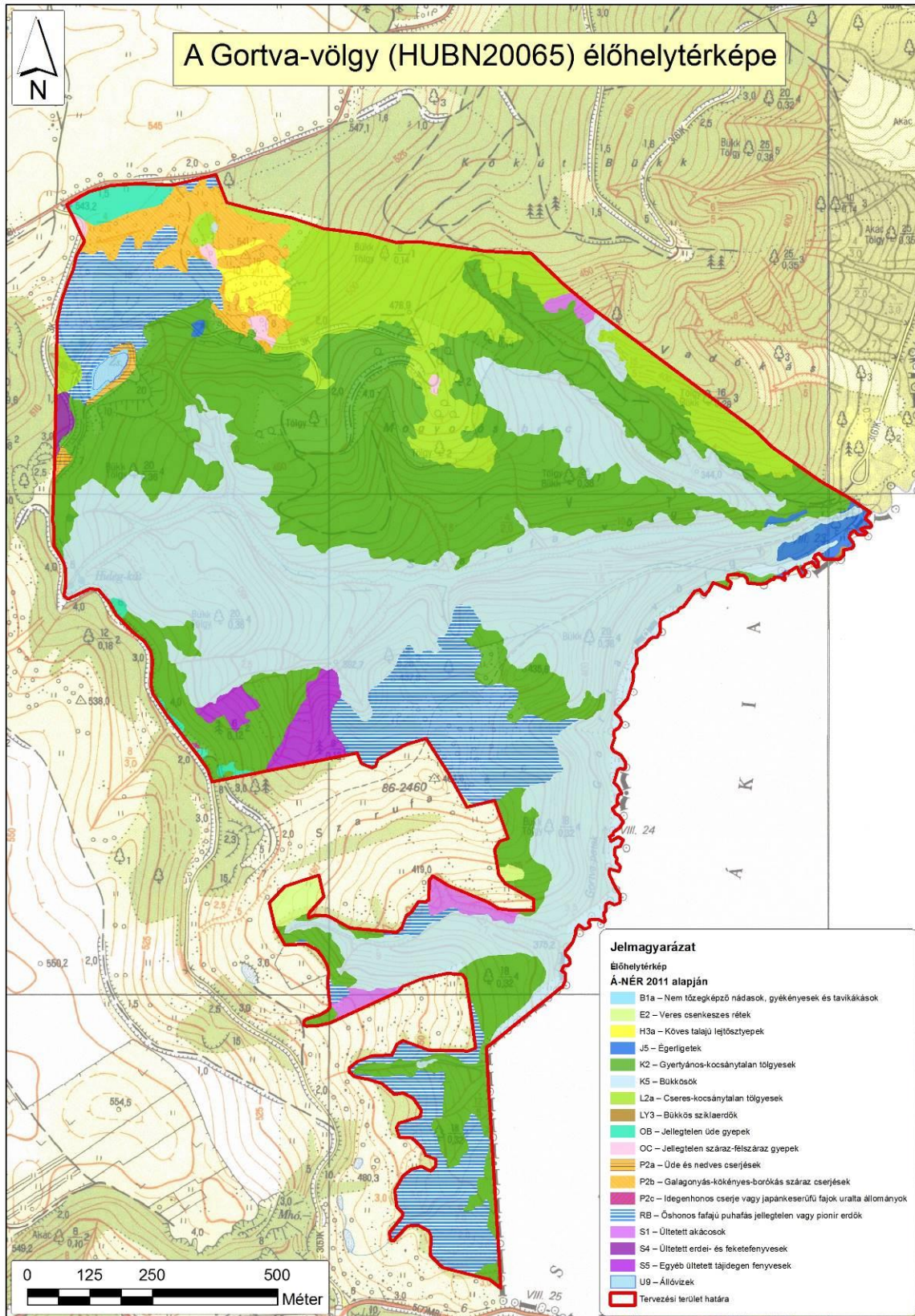
4. ábra: A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő ingatlanok térképe (2017)

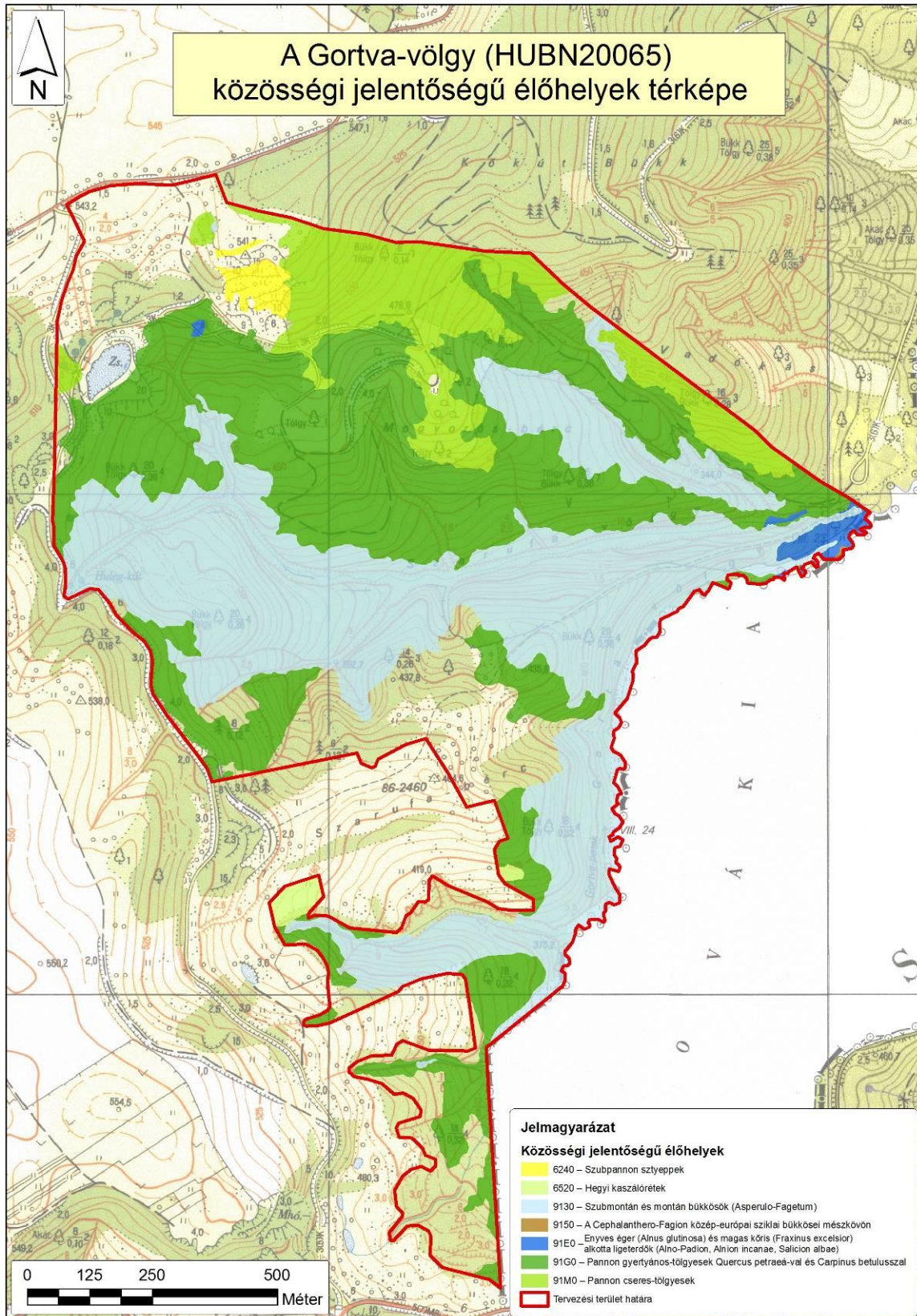
5. ábra: A tervezési terület erdészeti térképe (2017)

6. ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe (2017)

7. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján) (2017)

8. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelytérképe (2017)

6. Fotódokumentáció

1) kép: Idős, homogén állományképet mutató bükkös a Szarufa-völgyben (Salgótarján 452/C; KE-1)

2) kép: Legelőerdőkből visszamaradt idős bükkök a Gortva-tó közelében (Salgótarján 453/A; KE-1)

3) kép: Az utóbbi évek széldöntései/széltrései nyomán a Szarufa-bérc öreg bükkjeinek egy része – jelentős mennyiségű holtfát produkálva – összetört, kidőlt (Salgótarján 453/F; KE-1)

4) kép: Változatos szerkezetű, holtfában gazdag, idős bükkös a Gortva-völgy alsó szakaszán, szórványosan ikrás fogasírral és más montán jellegű fajokkal (Salgótarján 453/F; KE-1)

5) kép: A Mogyorós-bércen, szárazabb gerinceken cseres-tölgyes jellegű állományokat is találunk – helyenként öreg hagyásfákkal (Salgótarján 451/F; KE-2)

6) kép: Középkorú, homogén, alsó lombkoronaszint nélküli, viszonylag jellegtelen aljnövényzetű cseres-tölgyes a Tehenesi-bánya szomszédságában (Salgótarján 451/B; KE-2)

7) kép: A Gortva-tó 2017. áprilisában – a jobb oldali partszakaszon található a tó árapasztója, mely a fölösleges vizeket a Gortva-patak felé vezeti (Salgótarján 0103b hrsz.; KE-3)

8) kép: A Gortva-tó vízellátását az egykori Tehenesi-bánya felől (régibányavágatokból) érkező vasas vízszivárgások, ún. öregségi vizek biztosítják (Salgótarján 0130a hrsz.; KE-3)

9) kép: A régi Tehenesi-bánya udvara: jobbra a lerézsúzott bányafal, szemben a szárazgyepeket hordozó, cserjésedő-akácossodó bányaudvar (Salgótarján 0110f hrsz.; KE-4)

10) kép: Sztyepprét-fragmentumok a régi Tehenesi-bánya peremén (hasonló állományok – fekete kökőrcsinnel – a bányaudvaron is vannak) (Salgótarján 0110f hrsz.; KE-4)

11) kép: Erodálódó mederfal a Gortva-patak folyásának alsó szakaszán, az égerliget-állományok közvetlen szomszédságában (Salgótarján 452/A; KE-5)

12) kép: Égerliget-állomány a Gortva-völgy és a Szarufa-völgy összefolyásánál, a kora tavaszi aszpektus lágyszárú növényzetével (Salgótarján 452/A; KE-5)

13) kép: Bibircses nyír és rezgőnyár által dominált elegyes, középkorú erdő: hasonló állományok a terület számos pontján megfigyelhetők (Salgótarján 453/D; KE-6)

14) kép: Pionír fajokban gazdag, iszalaggal átszőtt, vegyes fajokösszetételű és szerkezetű erdőfoltok a Tehenesi-bánya közvetlen szomszédságában (Salgótarján 0110f hrsz.; KE-6)

15) kép: Galagonyával, kökénnyel és vadkörtevel cserjésedő-erdősülő egykori legelők a Medves-fennsík peremén (Salgótarján 0110a hrsz.; KE-6)

16) kép: Egykor szántóként hasznosított, ma kaszált (félzáraz-üde gyepel borított) terület a Medves-fennsík peremén (Salgótarján 01045/2 hrsz.; KE-6)

17) kép: Őshonos lombos állományok közé ékelődő akácos folt a természetmegőrzési terület északkeleti, Vadókás felé eső szélén (Salgótarján 451/C; KE-7)

18) kép: Rossz egészségi állapotú, hántott és gyantafolyásos (átalakításra váró) középkorú lucos a Szarufa-bérc északi, Gortva-völgy felé eső oldalában (Salgótarján 453/C; KE-7)

7. Jóváhagyó nyilatkozat

AGRÁRMINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUBN20065 Gortva-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUBN20065 Gortva-völgy Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, az agrárminiszter megbízásából, jóváhagyta:

Balczó Bertalan
természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2020. július „24.”